

VRTEC

1934-1935

JANEZ PUHAR

4-5

LETNIK 65

VSEBINA 4. in 5. štev.: P. J. Stahl-A. A.: Maruška — Svjetoslav: Božična (Pesem) — B. K.: Na sveti večer (Pesem) — Svjetoslav: Zlata zvezda gori gre... (Pesem) — Janez Rožencvet: Piškav oreh — Svjetoslav: Novoletna (Pesem) — Magajna Bogomir: Miška — Janez Rožencvet: Zvezde — Narte Velikonja: Zver — Maksimov: Ob mrtvem kralju (Pesem) — Jugoslovanski mladini — Dr. K. C.: Naša obala — Lepe počitnice na morju — »Jadranski stražarji« v št. Vidu nad Ljubljano — Nove knjige — Uganke.

Knjižnicam priporočamo

VRTEC IN ANGELČEK 1933/1934

(dobro vezana Din 30'—; Angelček sam Din 10'—).

Od prejšnjih letnikov imamo še sledeče vezane izvode:

Vrtec in Angelček	1932/33 (Din 30'—; Angelček sam Din 10'—)
" "	1931/32 (Din 30'—; " " Din 10'—)
" "	1930/31 (Din 30'—; " " Din 10'—)
" "	1929/30 (Din 30'—; " " Din 10'—)
" "	1928/29 (Din 30'—; " " Din 10'—)
" "	1927/28 (Din 30'—; " " Din 10'—)
" "	1926/27 (Din 30'—; " " Din 10'—)
" "	1925/26 (Din 30'—; " " Din 10'—)
Vrtec	1922 (Din 18'—; Angelček 1925 Din 10'—)

V knjigarnah se po knjigotržni ceni dobe:

Vrtec 1910, 1911, 1913 do 1917, 1921 do 1932.

Angelček 1895, 1906, 1908, 1912 do 1916, 1919, 1921 do 1932.

Uprava VRTCA, Ljubljana,

Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman).

Imena rešivcev sprejemamo do 10. vsakega meseca. Nagrade so: 1. Mladinska knjiga. 2. Vezan »Vrtec« z »Angelčkom«, 3. Molitvenik »Večno življenje« z zlato obrezo. — Kar si kdo izbere. — Kdor pravilno reši uganke v vseh desetih številkah in je izžreban, gre na morje popolnoma.

Z A S T O N J

»Vrtec« stane za vse leto Din 15'—, s prilogo »Angelček« Din 20'—. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna r. z. z o. z. v Ljubljani (K. Čeč). Urejujeta Vinko Lavrič, katehet v Ljubljani, Resljeva cesta 11 (oblastem odgovoren) in Janez Pucelj, župnik na Ježici. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman).

DECEMBER * JANUAR

ŠT. 4-5 1934/35 VRTEC LETNIK 65

P. J. Stahl — A. A.:

Maruška.

(Dalje.)

IV.

Noč je bila še, a bilo je že čutiti lahen jutranji vetrič.

»Sedaj se morava obrniti na levo.« pravi Maruška.

Dve minuti za tem sta bila že na stepi.

Maruša in poslanec sta se ustavila in dihala s polnimi prsi osvežujoči in sladki zrak te planote, dasi sta bila zelo v stiski.

»Sem poglej.« pravi Maruška. »Ta črna pika tam spodaj je hlev, o katerem sem ti govorila. Sedaj se morava še enkrat obrniti na levo: voli bodo tam.«

Štepa se je zgrinjala pred njima v neskončnost.

Le visoke senene kope, ki so jih pred kratkim zložili, so zastirale pogled.

Poslanec se je povzpел na kopo, da bi pregledal obzorje.

»Ne stoj!« mu zakliče Maruška; »prevelik si.« Poslanec zdrkne s kope.

»Tu je!« pravi Maruška. »Pojdimo doli! Pomagaj mi dvigniti drog pri vratih! Poglej vole! Ali jih vidiš?«

»Vidim jih, prav lepi so!«

Vola, ki sta ležala na travi, se nista ganila.

»Pst, pst!« pravi Maruška. »Prav tiho pojdi za menoj! Hejs!«

Človek bi rekel, da sta vola prav dobro razumela jezik male gospodarice, kajti tiho sta se dvignila in prav lepo šla za njo do voza, ki je bil s senom naložen.

»Sedaj napreživa!« pravi Maruška.

»Poznaš dobro pot, Maruška?« vpraša poslanec.

»Prav dobro; vedno je treba iti naravnost proti jezercu, potem se pa obrniti na desno. Nato se pokaže z visoke gore streha Knišove hiše. Sedaj ni težko priti v Čigirin. Dobro sem razumela, ko je Kniš govoril očetu: »Samo če človek neumen ni, pride po tej poti lahko k meni.«

»Poznaš tega Kniša?«

»Poznam ga, večkrat prihaja k nam.«

»Te bo lepo sprejel?«

»Nevem... mislim, da.«

»In če bi te grdo sprejel?«

»A nikoli nas ne bo izdal, ali ni res? Prijatelj je... Oh ne! Prijatelj mojega očeta ne more biti izdajalec.

»Ali veš, Maruška,« nadaljuje poslanec in gleda deklici v obraz, ali veš, da je dežela polna tujcev, vojakov in ljudi brez usmiljenja? Ali veš, da boš srečala samo sovražnike, nabrušene sablje ali strele iz pušk? Ali veš, da povsod teče kri? Ali veš vse to?...«

»Da,« odgovori Maruška; »da, vse to vem!...«

»Zlobne oči te bodo opazovale; vpraševali te bodo z besedami, ki bodo same zanke. Če odgovoriš nerodno, če ti uide neznatna kretnja, majhen gib, če se zarečeš, če rdiš, če malo trepetiš, bo vse izgubljeno... Veš to?«

»Oh! Ne bom nerodno odgovarjala, ne bojim se!«

»Morebiti greva v smrt!«

»Ne,« pravi Maruša, »midva hova umrla šele potem. Najprej moraš priti v Čigirin. Ko boš enkrat tam, bom umrla, če bo treba!... Tedaš se ne bom več bala umreti... toda prej moraš biti v Čigirinu! Oh! da...«

»Maruška,« pravi čez nekaj trenutkov, »naletela bova prav gotovo na slabe ljudi; vojaki te bodo morebiti ustavljali in vpraševali. Če se bo kdo bližal vozu in ga celo hotel preiskovati, boš mirna in ne boš videti kot prepeličica, ko vidi koga, da se približuje njenemu gnezdu, ki je čisto blizu skrito. Reci mi, ali me razumeš!«

»Da, razumem te. Biti moram... biti moram... taka kot ti. In bom.«

»Če te kdo vpraša, kam greš, boš odgovorila, da pelješ na Kniševo polje voz sena, ki ga je kupil pri tvojem očetu. Ali razumeš?«

»Da, razumem.«

»Če prideva zdrava in živa do Kniševega stanovanja, pride Kniš na hišni prag nama naproti. Prav gotovo! Razumeš?«

»Da!«

»Tedaš mu rečeš: 'Kako lepo žito imate na polju! Ko sem šla mimo, sem ga občudovala. Malo je že žrelo; ampak mislim, da bi ga mogli ob potrebi uporabiti tudi, preden bi bilo popolnoma zrelo.' Dolgo je to, deklica. Pa si moreš te besede prav tako zapomniti?«

»Da,« je odvrnila Maruška. »Poslušaj, ponovim jih!«

Ponovila jih je in ničesar ni pozabila.

»Zdaj pa le hitro, Maruška!«

Poslanec stopi na voz, naredi veliko luknjo v seno in se skrije vanj. Maruša se je usedla na voz in pognala vola z glaskom, ki je še nekoliko trepetal. Težki voz se je začel premikati. Okorno se je pozibaval.

V.

Voz se je počasi pomikal naprej; voli nikdar ne vedo, kako se človeku mudi. Prav nič niso pohiteli, pa naj jih je Maruška še tako priganjala. Vse je bilo mirno; od časa do časa je strel ali krik straže še bolj poudaril globoki molk.

Nenadoma pravi Maruška: »Dobra se skrij! Prihajajo!«

Zares so tedaš prihajali. Kmalu je oddelek ruskih jezdecev obkolil voz.

»Kam greš? Odkod prihajaš? Kdo si?« zakliče več hripavih glasov.

»Hčerka Danila Čabana sem,« odgovori Maruška.

»Ustavi že enkrat vole!« ji zakliče neki častnik. Maruška jih ustavi.
»Odkod prihajaš?« — »Od doma.« — »Kje je ta dom?« — »Nedaleč
odtod.« — »In kam greš?« — »H gospodu Knišu.« — »Kdo je ta Kniš?«
»Priatelj mojega očeta. Kupil je pri nas to seno in k njemu peljem
ta voz.«

»Kaj sem vam rekel, prijatelj?« pravi drugi častnik. »Kmečki voz je
to in nič drugega. A vi vidite povsod izdajalce in begune.«

»Ali mislite, da jih ni nikjer? Ali je čas, ki ste ga porabili s hitro
ježo, toliko vreden?«

»To ni prva ježa, ki smo jo danes zaradi vas prestali! In vedno v teku
za prikaznimi!« odgovori častnik. »Kaj bomo storili z našo jetnico? Deklica,
ali hočeš biti pri polku? Ampak! Premajhna si, bolje bi storila, da ne bi
zapustila svoje zibelke.«

»Tega lepega sena,« pravi prvi častnik, »se ne smemo braniti.« Obrne se
k Maruški in pravi: »Ali je Kniševo polje še daleč?«

»Še dosti...«

»Se razumeš na to? Ali prideš z volovsko hitrostjo črez uro ali dve tja?«

»Morebiti čez dve ali tri ure.«

»Dobro, tedaj mislim, da je najbolje, da spremimo ta voz do doma tega
moža in, če mu je kaj za seno, ga odkupi. Deklica, ali je hiša vašega prija-
telja prijetna? Ali je bogat posestnik?«

»Velik vrt ima in mnogo jabolk.«

»Neumnica! Ne gre za jabolka! Pojdimo! Prepričajmo se sami, kaj pre-
more Kniševa hiša. Naš obisk bo gotovo zanj prijetno presenečenje.«

Častnik vzpodbode konja in se požene naprej. Njegov tovariš gre za
njim in mrmra: »Pravi norec ste!«

»Naprej, deklica!« zakriče vojaki Maruški.

Voli, ki so ohranili svojo navadno resnost, a jih je hoja konjenice in
božanje svežega jutranjega vetra poživiljalo, so vendar hodili malo urneje.
Konji so stopali bolj po vojaško, a od časa do časa so tisti, ki so bili bliže
vozu, stegovali vratove in z neverjetno slastjo smukali seno s škornjev, ki
so ležali pod senom privezani. To je Maruši povzročalo smrtni strah, če bi
se škorenj odtrgal, če...

Bilo je slišati nekaj strellov. Častniki so ustavili konje. Vsak je dal svoje
povelje; streljanje se je spet začelo, preden so se zedinili.

»Naši streljajo!« je vzkliknil mlad častnik. »Brez dvoma so naši prvi
napadli. Naprej! Naši se bojujejo!«

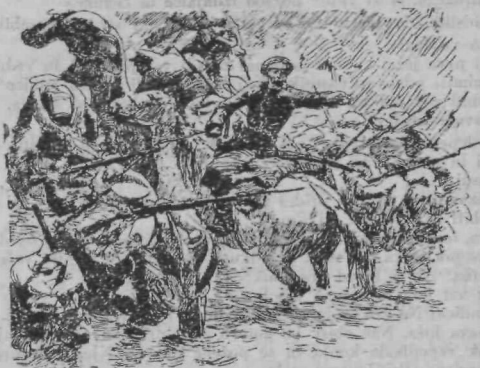
»Hoj! Ivan! Pelji voz v Kniševo hišo in opravi vse zaradi sena! Naprej!«
Maruška ni imela časa, da bi se zavedla vsega tega, niti, da bi zbrala svoje
misli, ko je oddelek že izginil v oblaku prahu. Kakor divji ptiči so odvršali.

»Dobro, na pot!« ji je rekel Ivan in si prižigal pipo. Maruška je pogle-
dala Ivana in zdel se ji je ježu podoben.

»Na pot! Na pot!« je ponovil s strožjim glasom.

Vojska je tod divjala. Da bi našel zeleno polje, ki bi obetalo bogato
žetev, bi moral iti črez deset čisto opustošenih. Maruška je to gledala in
mislila: »Vojska je strašna!« Streljanje se je ponavljalo vedno bolj pogosto
in strelji so bili vedno jasnejši. Maruška je zapazila na planoti prav mnogo
šotorov, ki so jih napol zastirali oblaki črnega dima. Bil je prostor, na ka-
terem se je bil boj, ki so ga jim naznanili že daljni strelji. Od časa do časa
so slišali kletve, človeško ječanje in konjsko rezgetanje; tudi otroški klici
so odjeknili skozi hladni jutranji zrak.

Maruška je gledala strašno sliko požgane vasi, bogate hiše v ognju in podirajoče se koče. Konji so dirjali brez jezdecev. Na več krajih so se dvigali kupi mrličev. Ranjenci so pokrivali zemljo in pričakovali smrtnega udarca. Pravkar še številne vrste so se redčile; število živih se je skoraj vidno manjšalo. Zemlja je bila na mnogih krajih rdeča od krvi. Nebo je bilo zatemnelo. Gorje!

S svojega visokega sedeža je Maruška že gledala Kniševo pristavo sredi košatega vrta.

VI.

Komaj se je voz ustavil pred vrati, že je pritekel Maruški nasproti šest-ali sedemleten deček, ki je bil močan kot skala, rdeč kot zarja in je letal kakor orlič.

»Je doma gospod Kniš?« vpraša Maruška.

»Tedad ste prišli k staremu očetu?« pravi deček, ki je vpraševal, namesto da bi odgovoril.

»Da, k staremu očetu. Ali je doma?« — »Doma je.« — »Pa kje?« — »Na vrtu; lahko je pa tudi v hiši ali na polju.«

»Ali mu hočeš povedati, da smo prišli?«

»Pa hitro,« pristavi Ivan ter spet prižiga pipo.

Toda stari oče je že prihajal. Takoj je spoznal Maruško in prav nič se mu ni zdel čuden njen prihod.

»Ah! Deklica,« pravi, »kako ti je? Še vedno dobro? Še vedno zadovoljna? No, pridi in pojdi v hišo. A če imaš rajši svež zrak, ve Taras za jagode in maline. Tudi shrambo imamo: slaščic, medenih kolačev, malih in celo velikih pastet.« Ivana je zgrabilo ob besedi »pastete«.

»Vidim, da imaš lepo hišo,« pravi še strogo, a že vljudno, zaradi velikih pastet.

»Boga hvalim za to,« odgovori stari kmet. »Vstopite, prosim, vstopite! Noter, noter,« jih sili, »le noter... Kakšno veselje! Kakšno prijetno presenečenje! Kakšno nepričakovano srečanje. Rad imam vse vojake... Noter, noter, gospod vojak, prosim...«

Vojak, ki ga je imel tako rad, je bil ves zbit od utrujenosti in lačen kot volk; seveda je šel za starim kmetom, ne da bi se dal prositi. Ko je bil v sobi, se je zleknil na klop in zdehal, stegoval roke in pretegoval noge.

Maruška si je dala opraviti z vozom, ki ga je hotela spraviti na dvorišče. Tarasič, ki je bil zelo v zadregi, je skakal okoli nje in ji pomagal.

»Gospod Kniš,« pravi Maruška, »kako lepo žito imate na polju! Ko sem šla mimo, sem ga občudovala. Malo je še zrelo; ampak mislim, da bi ga mogli ob potrebi uporabiti, tudi preden bi bilo popolnoma zrelo!«

»Hvala Bogu! Mala, hvala Bogu! Da, dobro letino bomo imeli!« je odgovoril stari Kniš.

Njegov mirni glas ni izdajal prav nobenega čuvstva! Stopal je po sobi, klical svoje hlapce in z veselim glasom dajal navodila. Njegove oči niso vpraševale Maruškinih. Ne, ničesar ni razumel! Vendar — njeno srce bi se stiskalo — če ne bi razumel! Brez besede je hodila za Knišem po hiši.

Soba je bila velika. Pohištvo je bilo povečini iz močnega hrastovega lesa. Na pobeljenih zidovih, ki so bili beli kakor sneg, so iz trave spleteni venci širili duh po divjih stepnih rožah.

V enem kotu so bile svete podobe, ki so jih krasile sveže rože. V sredi je stala težka velika miza, ki je bila pokrita z lepim belim prtom s pisanimi resami.

Stari Kniš je povabil svoje goste za mizo.

»Ne smem pozabiti okrepčila,« pravi. »To bo kmalu preskrbljeno, to bo kmalu preskrbljeno...«

Od ene strani do druge leta, prinaša velike kozarce, hodi v klet in v kaščo, odpira shrambo, premika lonce in pokrove, stresa žlice, naliva iz steklenice v steklenico, leze pod streho po prekažene klobase, teka na vrt itd., itd.... Vse te priprave, ki so mnogo pomenile za lačnega vojaka, so mu dale veliko neprestane pažnje; mislil je vsak trenotek, da pride na mizo velika skleda; vsrkaval je že prijetno dišeči zrak in sline so mu prihajale v usta! Trepetal in drhtel je od požrešnosti.

»Čuj, čuj, gospodar, ne daj si toliko opraviti,« je pravil od časa do časa. »Zadovoljen bom z malim... hočem reči, da bom zadovoljen s tem, kar vidim tam doli... Da, zadovoljen bom.«

»Ne, ne,« je odgovarjal stari Kniš, »ne! Dovolite, da vam ponudim kaj primerne! Dovolite mi, gospod... ali morem povprašati po vašem imenu?«

»Ime mi je Ivan,« je odgovoril vojak in zavzdihnil.

»No, dobro, gospod Ivan, morate mi dovoliti, da vam ponudim najboljše, kar premore moja uboga hišica! Morate, morate: prav nič nečete žalostiti ubogega starca, ali ne? Malo mojih klobas boste pokusili... in krač tudi... in sira tudi... Videli boste.«

Pri prvem grižljaju je bil Ivanov obraz strog in divji kakor obraz vojaka, ki se ne briga za to, da bi sladkal svoja usta. Po nekaj kozarčkah malinovega, jagodovega, češnjevega in drugih likerjev so postale njegove oči mile in blažen nasmeh je zaigral na njegovih ustnicah.

Maruška ni mogla več vzdržati. Počasi se je dvignila in rekla staremu Knišu:

»Grem s Tarasom.«

»Pojdi, mala, pojdi,« je odgovoril starec. Ko je šla mimo njega, je stegnil roko in jo nalahko pobožal po laseh.

To božanje ni bilo Bog ve kaj; dalo je Maruški vse zaupanje, čutila se je varno in okrepljeno; njena zaskrbljenost je izginila in ubogo srce, ki je bilo dotlej stisnjeno kakor v kleščah, je postalo spet prosto.

»Dragi gospod!« pravi Ivan, ki se je obupano trudil, da bi zbral svoje misli, »to seno, veste, seno z voza, ki sem ga moral spremljati, je naše!... Me razumete? Zasegli smo ga, torej je naše! To je jasno, ali ne? Vendar ga moreš odkupiti od mene, če ti je kaj zanj... Denarja daj, mnogo denarja in tvoje bo!... In vse bo v redu.«

»Gospodar ste, gospod Ivan,« je odgovoril stari Kniš, »popoln gospodar ste. Vse, kar hočete, morete vzeti. Gospodar ste!«

»Dobro! Prav dobro!« je odgovoril Ivan.

VII.

Maruška se je vrtela okrog voza na dvorišču kakor ranjen ptič. Taras je dal sena volom in začel spraševati, a Maruška, ki je bila vsa zmedena zaradi krutih skrbi, mu je le kratko odgovarjala.

»Kaj storiti?« se je vprašala. Kako ga rešiti? Nič se ni voz po videzu izpremenil; ali je še... Če bi ga mogla prav previdno nekako opozoriti nase.«

Ko je hodila mimo kupa debelega kamenja, ki je bilo nagromadeno ob podrtem zidu, je mislila, da sliši, ne, jasno je slišala glas, ki ga je tako dobro poznala in ki ji je pravil:

»Hvala, Maruškica! Bodj mirna, vse gre dobro!«

Ni mogla dvomiti o tem. Bil je glas njega, za katerega se ji je zdelo, da še trepeti. Bila je vsa iz sebe od veselja in pogreznila se je v travo, ker ni mogla storiti več koraka.

»Ali sem prav slišala?« se je še vprašala Maruška.

Srce ji je močno bilo. A glas, ki je prihajal zopet iz ravzalin, je bilo slišati drugič:

»Zvesta prijateljica,« je govoril glas, »ne boj se! Smo že prišli preko brzice in ne bomo utonili v pristanišču!«

Maruška je stala nepremično; še je poslušala, dasi se je vse povrnilo v molk. Besede, ki so prihajale od prijatelja, so bile tako močne, da so ji razpršile ves strah.

Srce se je polnilo z veseljem in lica so postala rdeča in žareča, oči so se tako zasvetile, da je Taras, ki se je sukal na dvorišču, stopil k mali deklici in jo gledal radovedno.

»Pojdiva na vrt!« pravi Maruška.

»Grem,« ji odgovori Taras. Čez nekaj trenutkov vpraša Maruško:

»Veš, kaj nameravam? Ne veš?«

»Ne, povej mi!«

»No, dobro, moj načrt je pridrveti v tatarski ali turški tabor, sovražnike pobiti in njihovega poglavarja zasužnjiti... Kaj se ti zdi?«

»To bi bilo slavno,« je odgovorila resno Maruška.

»Slavno! Ali ne? A bilo je na Francoskem kmečko dekle, ki je vse sovražnike iz domovine pregnalo.«

»Oh!« pravi Maruška, ki so se ji zaiskrile oči, »kako je morala biti srečna!«

»Sežgali so jo,« je odvrnil Taras.

»Vseeno, vseeno,« hiti Maruška, »najsrečnejša žena je.«

»Oče ti bo povedal zgodbo o njej, če hočeš. Neka francoska gospa mu jo je povedala v mestu. Pri nas ne poznajo teh zgodb. Dekle se je imenovalo Ivana Arška.«

»Ivana Arška,« pravi Maruška s solzami v očeh, »Ivana Arška! Srečno dekle!«

Taras je bil navdušen. Kar je storila francoska deklica, bi tudi ukrajinski deček mogel storiti. Zaupal je Maruški kup načrtov, ki so mu vrelj po možganih. In kakor so se vsi ti »slavni« načrti nehali z željami, vsaj v njegovi domišljiji, je bil ves srečen! Ko se je sprehajal po vrtu in iskal jagod, je razodeval svoje misli glede zadnjega boja in je zelo obžaloval, da je veliki ataman bil prepočasn pri napadanju.

Maruška ga je molče poslušala in mislila na deklico, katere ime je pravkar slišala in ki je rešila svojo domovino.

VIII.

Gorak solnčni žarek je prodrł skozi okence, ob katerem je zaspal po obilnem okrepčilu vojak Ivan, in je padal naravnost na njegovo lice. Njegov obraz je bil ves rdeč od solnca. Ivan je napol zavestno čutil, da se bo spekel; a bil je sicer tako srečen, da sploh ni želel vstati.

Nenadoma je skočil, kakor da ga je kdo sunil z žarečim železom. Lica so mu kar gorela.

Odšel je od okna proč. Kje je bil? Pomalem se je začel spominjati. Začel je kričati; glas je bil hripav in vreščec. Klici so se razlegali po vseh kotih dvorišča.: »Hoj, E! Stari! Grom in strela! Ali boš prišel?«

Ivan je čutil, da se je zakasnil. S silno brco je odprl vrata in se s sabljo v rokah prikazal na pragu ter se zdaj obračal na levo, zdaj na desno.

»Naj me hudir vzame, če vem, kam moram iti!«

Hitro je obhodil dvorišče. S sabljo je mahal po zraku, zdaj drezal v zid, zdaj jo zabodel v drevo. Nazadnje se je spotaknil ob kupu kamenja, ki je bil pri kleti — Maruška je pobleдела v svojem skrivališču —, a je preklinjaše vstal ter se končno znašel, odkoder je prišel, pred hišnim pragom. Še vedno je bil jezen.

»Prihajam, gospod Ivan, prihajam, prihajam,« je pravil Kniš dobrodušno in vljudno; »vedno sem vam na uslugo.«

»Hudirja, kje pa si?« mu je zaklical.

»Tu-le sem,« je odgovarjal stari Kniš.

»Tu-le? Kje je tvoj tu-le?« je rohněl vojak.

»Pred vami, junak: ali me ne vidite?«

In Ivan je res stal pred starim Knišem.

»Ali ste se dobro odpočili, gospod Ivan?« vpraša stari Kniš. »Upam, da vas muhe niso preveč opikale; vse sem zaprl, da bi vas pustile na miru.«

»Naj ogenj z neba scvre tvoje muhe! Mar mi je zanje! Bolje bi storile, da bi me prej zbudile, razumeš? Prinesi mi kozarec žganja!«

»Oh! Z veseljem, gospod Ivan! Kako sem srečen, da vam morem postreči, gospod Ivan, kako sem srečen!... Sem se usedite, gospod Ivan, sem se usedite, takoj napolnim kozareček... Usedite se, usedite se...«

»Ne utegnem. Hitro daj; stoje popijem... Ali imaš pripravljen denar?«

»Imam ga, gospod Ivan, in postrežem vam z njim; vendar je vedno trda za nas uboge ljudi...« je Kniš otožno pogledal na usnjeno mošnjo, ki jo je izvlekel iz žepa. Zagrabil je pest drobiža iz mošnje in ga začel posamič šteti, a Ivan si je pridno natakāl kozarce.

Že četrto zvrhano čašo je v dušku izpil in se potem postavil pred Kniša. Strogo je preštel določeno mu vsoto, jo spravil v žep, s hitrim korakom odšel, odvezal konja, s pestjo udaril ubogo žival, skočil v sedlo, blagovolil dvigniti malce konec svojega pokrivala v odgovor na brezštevilne Kniševe pozdrave in izginil v brezkončni stepi.

»Srečno pot!« je mrmral stari Kniš za njim.

(Dalje.)

Sojatoslav:
Božična.

*Jožef in Marija
gresta v Betlehem,
da bi bilo dobro
žalostnim ljudem.*

*Angeli na nebu
čakajo Boga,
tisoč zlatih zvezdic
plašno trepeta.*

*Dolgi zimski dnevi,
težka je ta pot,
Jožef in Marija
prosila posad.*

*Kaj gosposke hiše,
kjer se vse blešči,
ko se božji Sinek
kot pastir rodi!*

*Jožef in Marija
šla sta v Betlehem
in prinesla srečo
žalostnim ljudem.*

B. K.:

Na sveti večer.

*Od streh nocoj dolge sveče vise
in mi pred jasecami klečimo;
naša srca kot plake sveče goré,
saj nocoj pride naš Gospod mimo.*

*In zunaj je mraz, a v naših je dušah toplo;
poslušamo, kdaj mu korak zašumi v snegu,
kdaj pride Jezus in se nam nasmehlja
in se nad nami razklene nebo.*

Sojatoslav:

Zlata zvezda gori gre . . .

*Zlata zvezda gori gre, Vstali so pastirji mladi. O, to ni večerna zvezda.
kakor sonce se blešči, Kdo je pa to luč prižgal? temveč Bog jo je poslal:
iz dežele jutrove Ali je večerna zvezda, božji sin na svet prihaja,
siplje luč na vse strani. ali jo je Bog poslal? vse krivice bo zavrnil —*

(Konec.)

Ilustriral Fr. Gorše.

Šest ur je stala zemlja v tečajih, oziroma učenjaki so natančno ugotovili: šest ur, dve minuti, 18 sekund in 16 stotink sekunde. Ni ga človeka, ki bi mogel popisati, koliko so ljudje po svetu ta čas strahu prestali in kako sta se velikana na severnem tečaju jezila in potila. Laglje bo kdo povedal, kako je bilo Jurčku, ki je ležal na trebuhu na meridijanski plošči vrh ogrodja in ves čas gledal, kaj počenjata velikana.

Prve minute je precej pretrepetal. Bal se je, kaj napravita z njim velikana, če ga zalotita, in zaskrbelo ga je, kako bo brez čudodelnega oreha domov prišel. Ko ga pa velikana nista zapazila, ga je strah minil, in ko je gledal, kako razdirata kolesje, je pozabil skrb in želodec. Zeblo ga ni več, ker je od delavnih velikanov kar vročina puhtela. Samo tjučenja na ražnju sta se jela smoditi in Jurčka je zoprni smrad drezal v nos. Pa je tudi velikanoma zasmrdelo in eden je stopil tja ter s par prgišči snega udušil ogenj. Zdaj ni več smrdelo in Jurček je zaverovan gledal in gledal.

Tako je seveda videl, kako je eden velikanov odvil tisto skledico, razdrl kolesca v nji ter drugo za drugim polagal v posebno kebljico, nazadnje pa iz prazne skledice stresel na dlan nekaj smeti. Te smeti je jel velikan otipavati s prsti druge roke, a potem jih je pokazal tovarišu. Tovariš jih je ogledaval skozi povečevalno steklo, ki ga je bil potegnil iz žepa, in zmajal z glavo. Nato je prvi velikan nesel orehove luščine v usta, jih nekaj žvečil in tudi začudeno z glavo zmajal.

Zdajle me bosta zalotila! — si je mislil Jurček. In spet ga je močno strah prevzel. Vendar po nepotrebnem, zakaj velikana nista utegnila preišljati in preiskovati, kako so zašle med najbolj občutljiva kolesca čudne smeti, kakršnih nista poznala. Prvi je izpljunil orehove luščine in oba sta začela kolesje zopet sestavljati.

Še bolj sta se žurila, in prej kakor bi si kdo mislil, je bilo vse nared. Zdaj sta izpod snega izkopala velikansko vinto, ki sta jo zateknila nekam med ogrodje. Poiskala sta pa še dolg železen drog z nekakšno čudno mešično pripravo na enem koncu in na sredi, ter po kratkem posvetovanju, računanju in ugibanju tudi ta drog s praznim koncem nekam med kolesje vsadila. Nato sta se oba velikana uprla v vinto in jo jela z veliko težavo vrteti. Komaj sta jo malo zavrtela, je Jurček začutil, da se zemlja suče.

Najprej počasi, potem pa čim dalje hitreje. In sonce nad obzorjem se je vodoravno naprej pomikalo.

Ko se je premaknilo za osminko obzorja, je en velikan izpustil vinto, ki jo je drugi zdaj lahko sam vrtil, ter stopil k drogu, ki je kakor oje molel iz kolesja. Pogledaval je na drog in na starinsko uro, ki jo je nekje snel ter dopovedoval tovarišu pri vinti, kako naj vrtil čim dalje bolj počasi.

Ko se je sonce skoraj za drugo osminko obzorja naprej pomaknilo in je tovariš vinto čisto počasi obračal, se je pa velikan z uro sklonil k nekakš-nemu daljnogledu, ki je bil pritrjen na pol droga sredi neke plošče ter namerjen na obroč s križem v sredi na koncu droga.

Jurček nad njim je bistro uganil, da bo velikan zdaj pazil, kdaj bo vsa naprava namerjena na sonce tako, da se bo skozi daljnogled videl križ v obroču na koncu droga ravno v sredi sonca.

In res, ko je bila naprava prav namerjena, je velikan dvignil roko in zaklical: »Stoj!« — Tovariš, ki je vinto komaj še obračal, jo je na mah z vso močjo zavrl. Hkrati je z nogo nekam v kolesje brenil. Nekaj je glasno šklepnilo, vse ogródje se je spet potreslo, vendar čisto naahko; pero je že poprijelo kolesje, ga oživilo, da je zašumelo, zabrnelo in zatikalo — in zemlja se je spet v tečajih vrtela.

Natanko tako kakor ji je določeno, v 24 urah enkrat okoli svoje osi, kar pomeni na ravniku hitrost 464 m v sekundi ali 1670 km na uro in 40.000 km v 24 urah, kolikor znaša obseg zemlje na ravniku.

Velikana sta si oddehnila in si otrla pot s čela. Potem sta hotela pogledati na plošči vrh ogródja, če sta zemljo res čisto prav naravnala — in zagledala Jurčka. Zdaj se je pa nekaj zgodilo, vendar tako hitro, da se Jurček še ustrašiti ni utegnil. Eden velikanov je Jurčka pograbil, ga vrgel

*Náš odlični in neumorno delavni sotrudnik **Franc Ksaver Meško**, slovenjgraški dekan in slovenski pisatelj, je obhajal dne 18. oktobra t. l. šestdesetletnico svojega rojstva. V Mešku imamo moža, ki s svojim delom stoji visoko na gori in čigar ime je zapisano v srcih tisočev in tisočev hvaležnih čitateljev, predosem pa mladine. Sp. Oče ga je odlikoval s tem, da ga je imenoval za svojega častnega komornika. Naj ga Bog blagoslovi in mu naj povrne, kar je napisal mladim srcem.*

kvišku in nato še v zraku z nogo brcnil, da je odletel s severnega tečaja kakor žoga. Jurček je letel, letel... in izgubil zavest...

Velikana sta pa stopila k ugaslemu ognju, snela z ražnja osmojena in napol pečena tjučenja, pojedla vsak enega in na ta pičli založaj izpila na dušek vsak še po eno kad ribjega olja. Potem sta bržčas ugibala, kako je mogel preklicani fant na severni tečaj zaiti in jima tako neprimerno napraviti. Kaj sta uganila, pa seveda nihče ne ve, ker ni bilo prič. Iz časnikov in knjig pa vemo, kako je bilo ta čas na zemlji v naših krajih.

Šesta ura bridkega strahu je minevala, in ljudje, ki so vse delo popustili, so v dolgih procesijah romali. Romali so in goreče prosili, naj božja vsemogočnost in usmiljenost zemljo spet zasučē. A sredi obupne molitve

so nenadoma vse procesije na mah obstale; ljudje so se s priščenjenimi očmi ozrli v nebo — in zagledali čudo.

Sonce, ki je šest ur nepremično vrh neba stalo, se je začelo vidoma premikati na zapad. Najprej počasi, potem hitreje in nazadnje spet počasi. V dobri minuti — vsaj večini ljudem se je tako zdelo — je zdrknilo navzdol za šest ur. Ko je na videz vnovič obstalo, se je zemlja prav nalahko potresla. Ljudje so gledali še naprej ter kmalu zapazili, da sonce ne stoji, ampak se niža kakor sleherni poletni popoldan.

»Zemlja se spet suče!« — se je razlegel odrešilni krik, in koj za njim namesto prejšnje obupne molitve radostna zahvalna pesem. Procesije so pohitele naprej, smrtne stiske rešeni ljudje so na ves glas prepevali in romali v cerkve. Ko so tam zahvalo opravili, so šli na delo, ki so ga bili brez glave popustili, a po delu so se večinoma odpravili spat, nekateri pa tudi še v krčme. Veselje nad srečno rešitvijo je bilo povsod splošno in enako veliko.

Različno so pa ljudje opazili nagel obrat zemlje za šest ur, dve minuti, 18 sekund in 16 stotink sekunde. Pri nas je iz poldneva nakrat nastalo pozno popoldne in potem navaden večer, v deželah vzhodno od nas je sonce naglo zašlo in iz dne je nastala hitro noč, a na zahodu je bilo marsikje narobe. Iz jutra se je nanagloma naredilo poldne, ponekod iz dopoldneva popoldan. Ali najbolj čudno je bilo v krajih, ki so bili takrat na meji med sončno in senčno stranjo zemlje. Če je bil jutranji ali večerni mrak, je potem skoro na mah iz jutra vstal visok dan, ali je pa iz večera planila na zemljo trda tema. Marsikje so se ljudje vnovič prestrašili, in

jim je šele radio dopovedal, da je zdaj vse dobro. Samo v deželah okrog tečajev ni bilo posebne razlike. Na južnem tečaju je noč ostala noč, na severnem pa dan dan, in le nagli vodoravni pomik sonca je bil čuden.

Nesreč po svetu k sreči ni bilo. Ta ali oni, ki se je prekopicnil, se je kaj opraskal, vendar hudega se ni nikomur zgodilo in od strahu ni nihče umrl. Zemlja še ni začela pokati, hiše se niso podirale in tudi morskih poplav ni bilo. Morje se je pač nekaj vznemirilo, pa ni bilo hujše kakor ob drugih nevihtah. Vse ladje so srečno priplule. Zvezdogledi in učenjaki so s težavnimi računi stotič ugotovili, da je na uro, minuto, sekundo in stotinko sekunde spet vse v starem redu, a ljudje so mirno opravljali svoje delo, kjer jim je sijalo sonce, in mirno spali, kjer jih je objemala noč.

Nad stvarstvom je pa kakor od vekomaj čuval Bog Oče. Zanj, ki je Vesoljna Luč, ni bilo ne dneva, ne noči. Vsa sonca in svetove, ki jih je v začetku spravila v tek Njegova Volja, vse stvari in sleherni prašek, ki ga je nanje postavila Njegova Beseda, je z enim pogledom objemalo Njegovo Oko. Božje Oko je med milijoni svetov gledalo tudi drobno — drobno kroglico — našo zemljo, ki drevi s hitrostjo 29 in pol kilometra na sekundo po svoji poti okrog sonca. Bog, ki je neizmeren, ji je lahko umeril veliko pot; mi, ki se nam misel večnosti in neizmernosti komaj včasih za

hip povesti, smo jo trudoma za njim izračunali. On, ki je sam Vesoljni Mir in Vesoljno Gibanje hkrati, ji je lahko določil hitrost, kakršne naša pamet ne bo mogla nikoli prav doumeti.

Najvišja Modrost se ni vznemirila, ko je videla oreh v nerodni fantičevi roki, zemljo, ki je obtičala v tečajih, in ljudi, ki so že čez dobro uro spokorne obljube pozabljali. Njenih računov to ni moglo zmotiti, ker so že vsi sklenjeni in je v njih preteklost, sedanjost in prihodnost eno. Najvišja Modrost se je nasmehnila računom in uganjanju učenjakov.

Ali ko so ljudje pri nas že trdo spali, Jurček pa še zmerom nezavesten letel po zraku, je iz Najvišje Modrosti posijala Nebeška Dobrota, in Prst Božji se je nalahko zgenil. Zlat angel je šinil iz njega, poletel kakor misel mimo žarečih sonc in zvezd in že strmoglavil v zemeljsko temo. Nad vasjo se je prekrenil in zaplaval, razprostrl je zlate roke, prestregel Jurčka v zraku ter ga varno položil na voz sena, ki so ga bili domači ljudje v zmedenosti še kar na dvořišču pustili.

Nič se ni Jurčku zgodilo in tudi drugače ni bil nič poškodovan. Velikan je imel noge na debelo z medvedjimi kožami povite in ga je bil zadel v tisti del telesa, ki najlaglje brco prenese. Le prehladil se je Jurček hudo. To so domači spoznali, ko so ga zjutraj našli. Pogrešili so ga bili sicer že sinoči, a so mislili, da se je v splošni zbeganosti k teti ali stricu zatekel, kjer so ga čez noč obdržali. Kje se je Jurček prehladil, ali na severnem tečaju, ali na poti s tečaja ali v poletnem jutranjem hladu, bi seveda težko uganil. Dostikrat še zdravnik ne more dognati, odkod ima človek prehlad.

Jurčku se je začelo blesti in v skrbeh so poslali po zdravnika. Ta se je zelo čudil, kaj fant v vročici govori. Ko je na mizi opazil Jurčkovo knjigo in se spomnil strahu, ki smo ga takrat prestali, je seveda njegove besede prisodil otroški domisljiji. Ali če je Bog Jurčku namenil, da postane kdaj slaven učenjak matematik, ki bo z novimi računi odkrival silno veličast Božje Neizmernosti, naj bo tudi zdravniku hvaležen. Zelo se je bil takrat zanj zavzel in ga v štirinajstih dneh imenitno na noge spravil. Sicer je fantu po bolezni ostala majhna luknja v spominu, zakaj zdrav se ni nič več spominjal piškavega oreha, ne svoje poti na tečaj in nazaj, kar pa ni taka nesreča. Bolezen pač včasih človeku kaj iz spomina izbríše.

Za Jurčka je bila to celo sreča. Bog ve, kaj bi hudobni ljudje z ubogim otrokom počeli, če bi izvedeli, da so po njegovi nerodnosti toliko strahu užili.

Pa je bila sreča tudi za učenjake in vse ljudi. Učenjaki so bili namreč že med Jurčkovo boleznijo spisali cele skladovnice debelih knjig. Dopedovali so, zakaj se je takrat zemlja v tečajih ustavila, in vsak je stvar drugače razlagal. A vsi so govorili tako učeno, da se toliki učenosti svet ni mogel dovolj spoštljivo načuditi.

Seveda, če bi bil Jurček povedal, da je ustavil zemljo on s piškavim orehom, bi se ljudje učenjakom smejali in jim ne bi nikoli več nič verjeli. To bi bilo pa za nas vse močno napak. Moramo pravično pomisliti, da učenjaki vendarle marsikaj vedo, da so pa tudi piškavi orehi včasih trdi.

Vsaj Jurčkov piškav oreh je bil neznansko trd. Mogočnega kolesja je bilo treba, da ga je zdrobilo, in celo to se je nad njim zateknilo.

Vesele božične praznike

ter

srečno novo leto

želita

urednika

Svjatoslav:

Novoletna.

*Dobro jutro, gospodar!
Skozi burjo, sneg, vihar
novo leto nosimo
in darov vas prosimo.*

*Ne kolačev in mesa,
le kos kruha črnega,
ne denarjev in blaga,
le veselja mladega.*

*Dobro jutro, gospodar,
le obupati nikar!
Novo leto nosimo,
svetlih časov prosimo.*

Magajna Bogomir:

Miška.

Strašno dolgo je od tistega časa, ko je imela Miška ošpice in oslovski kašelj — tri leta je od takrat in Miška se še komaj spominja, čeprav je bila tedaj stara že tri leta. Toda vse tisto ni bilo nič proti temu, kar se sedaj dogaja, sedaj, ko je že velika, ko ima polnih šest let, ko ima že dva meseca čez in še nekaj dni povrh, sedaj, ko že hodi v prvi razred, ko ji starejši bratec Lojze ne sme več reči smrklja, sedaj, ko je komaj

nekaj dni pred božičem. Miška strmi z velikanskimi, plavimi očmi zdaj v mamico, zdaj v zdravnika. Iz teh velikanskih oči pa ji kar neprestano lezejo kot lešniki debele solze in se tam na licih mešajo z znojnimi kapljami. »Nič ne pomagaj,« pravi zdravnik mami, »mala punčka mora v bolnišnico. Hudo pljučnico ima in poleg nje močno vnetje pljučne mrene.« Miška ne ve, kaj je pljučnica in pljučna mrena, ve samo to, da v bolnišnico ne mara. Šola traja še štiri dni. Ali bo mari hodil zdravnik v šolo namesto nje, ali bonato nje narisal ris-

bo o božičnem drevescu, ki jo mora oddati učiteljici zadnji dan pred božičnimi počitnicami? Kaj se zdravnik razume na šolo, risbo in učiteljico. In ali bo mari zdravnik namesto nje krasil božično drevo, sedaj ko sta z mamo že nakupili mahu, snega, zlatih jabolk, piškote, ovce, pastirje, Marijo, Jezusa, Jožefa, oslička, volička, svete tri Kralje in angelce. In

poleg tega ni ona sedaj več mala punčka. Odkar hodi Miška v šolo, leži mala punčka pozabljena tam v kotu. Svinčena bunka v glavi ji je pokvarjena, zato gleda z enim očesom navzgor, z drugim navzdol. Tisto punčko naj odpelje zdravnik v bolnišnico, ne pa njo, Miško.

Kot lešniki debele solze ji lijejo iz velikanskih modrih oči na rdeča, razprta ličeca in Miška zavpije naenkrat: »Neee jaaaaz neee greeem v boolniiiiišniicoc«. Toda komaj zavpije tako, jo nekaj silno zbode tam za srčkom, kakor da bi kdo porinil nož skozi in skozi rebra. »Au, au, au!« — In jo zbada zopet in zopet. Zdravnik hitro pomeša prašek v čaj in Miška mora popiti, da ne bo bolelo. In res, kar naenkrat nič več ne boli. Zdravnik ji drži dlan na čelo, »Miška, saj v bolnišnici ne bo nič hudega. Videla boš, kako plešejo angelci na božični večer ringa - raja po šoli. Doma bi tega prav gotovo ne videla. Božično drevo bo tudi tam. Učiteljci pa bomo danes telefonirali, da je Miška bolna. Pravo gotovo te pride obiskat. V šoli pa boš lahko potem natanko pripovedovala, kaj si videla v bolnišnici.«

Zdravnik jo gleda tako lepo, da je Miški kar toplo pri srcu. »Malo punčko pa vzameš s seboj?« — Miška odkima počasi. Ne! Miška je že velika in se ne sme več igrati kakor kak majhen otrok. Miška ponosno pogleda brata, ki od vrat preplašen strmi nanjo: »Ti še nikoli nisi bil v bolnišnici, jaz pa bom, da veš.«

Ringa - raja, ringa - raja. Mama nese v naročju Miško na avtomobil. Za mamo stopa zdravnik. Stopajo v avtomobil. »Tudi jaz se bom peljal«, kliče brat od vrat. »Ti ostani doma in glej, da mi kaj ne zažgeš,« mu pravi mama. »Drrrrr, tu — tu,« — avtomobil drvi po cesti. Miška leži v maminem naročju in strmi v zdravnika. Zdravnik je prav tak kot je bil Miklavž, ki ji je zadnjič prinesel novo torbo in barvic. Prav tako brado ima. Če bi zdravnik imel še šilasto kapo s križem, pa bi bil pravi Miklavž. Pa tudi oče je imel brado, poprej ko je umrl in prav take črne oči. Miška strmi v zdravnika. Druge učenke imajo očeta, ona ga pa nima. Toda prav lahko bi tudi ona imela očeta in bi jo včasih spremil v šolo. »Vi, zdravnik, pridite k nam k meni in mamici. Jaz bi pa rada imela zopet očeta. Ali bi ne hoteli biti moj oče?« Mamica posluša te besede in strmi, pa tudi zdravnik. Zdravnik pa nič ne reče. Samo meni je pogledal v oči in se zelo na široko zasmejal.

Ringa - raja, ringa - raja - avto se je že ustavil pred bolnišnico. Miški se vse v glavi vrti. Bolnišnica se ziblje, kakor da bi valovalo morje pod njo in se zibljejo vratar, sestre, zdravniki. Miška si stiska rokice na oči, tako se vse ziblje krog nje. Ringa - raja, ringa - raja. Nesejo jo po stopnicah in jo položijo na posteljo. Joj, joj, kako se vse ziblje in vrti. »Sestra Judita, hitro obloge!« Miški stavijo obloge na čelo, na prsi, na noge. Joj, kako to dobro dé! Kar naenkrat se je postelja prenehala zibati. Miška odpre oči. Poleg postelje stoje mama, zdravnik in sestra Judita.

»Kako je, mala gospodična,« jo vpraša sestra Judita. »Dobro,« pravi Miška. »Nič več nisem pijana.« Imenitno se ji zdi, da ji je sestra Judita rekla gospodična. Še nihče ji ni rekel tako. Zdravnik naroča vestni Juditi, kake kapljice naj Miška dobiva. Sestra Judita je še lepša kot učiteljica v šoli. Če bi ji kdo privezal perutnice na rame, pa bi bila angel in bi lahko letala po zraku. Ringa - raja, ringa - raja! Odhaja mamica, odhaja zdravnik, odhaja sestra Judita. Miška bi ostala sama, Pa ni sama. Na sosedni posteljici zagleda fantka. Joj, kako bled in suh je ta fantek! Najbrž je kako leto mlajši od nje. Miška se predstavi:

»Jaz sem Miška. Kako je tebi ime?«

»Francek!«

»Imaš mamo?«

Francek odkima.

»Imaš očeta?«

Francek odkima: »Teto imam.«

»Revček si, da nimaš ne mame ne očeta. Jaz imam pljučnico. Pa tudi ošpice in oslovski kašelj sem že imela. Kaj pa tebe boli?« »Srce strašno boli.« Francek jo gleda plašno in si stiska rokice na srce. »Težko je na svetu, če človeka srce tako zelo boli,« si misli Miška in žalostno gleda na fantka. Ta se nasmehne. »Ti, Miška, si lepa kakor angelček,« pravi. »Jaz bom umrl. Ti pa ne boš umrla. Tam, kjer ti ležiš, je ležal Jožek, pa je umrl.«

Miško prevzame strah. »Kako pa je takrat, ko človek umre?«

»Oči zapre in naenkrat postane popolnoma bled kot sneg in nič več se ne premakne, ker so mu angelci odnesli dušo v nebo. Potem pa pride sestra Judita, prekriža ga na čelu, prižge svečo in moli očenaš. Potem pa ga odnesejo na pokopališče.«

»Pa kako veš, da jaz ne bom umrla?«

Francek odkima počasi: »Ne, ti ne boš umrla; vem.«

»A tebi, Francek, prinaša kdo piškotov, bonbonov in jabolk sem v bolnišnico?«

Francek odkima.

»Bom rekla moji mami, naj ti prinaša vsak dan piškotov, bonbonov in jabolk.«

Francek zažarijo oči v veselju in zdi se, kakor da so belomodrikasta ličeca nekoliko komaj, komaj vidno pordela. Sestra Judita prihaja, Prižgala je luč in natočila kapljic Miški in Franceku. Potem so vsi trije dvignili roke in začeli moliti očenaš. Toda Miška ne more končati očenaša. Krčevito se zagrabi za posteljico. Vsa soba se vrti kot vrtiljak in v divjih vrtincih krožijo ona Miška, sestra Judita in Francek naokrog: ringa - raja, ringa - raja!

Sestra Judita prižiga svečke na božičnem drevesu. Božično drevo stoji v kotu sobe. Raste iz mahu visoko navzgor. Po mahu pa se pasejo ovce in pastirji žvižgajo na piščalke. Prav dobro se sliši, kako žvižgajo. Sveti trije Kralji korakajo skozi vrata v hlev. Zlate krone se jim lesketajo na glavah in Miška vidi prav dobro, kako vihte kadilnice in kako se kadi iz njih. »Poglej, mama,« pravi Miška, »kako mahata voliček in osliček z repom. Gori na nebu pa se vidi tista velika zlata zvezda repatica in sto drugih zvezd. Ali si dala piškote, bonbone in jabolka Franceku?« Mama prikima. »Kako čudna je danes mama! Kadar govori, se čuje, kakor da bi govorila prav od daleč. Pa joka se. Saj ni treba jokati. Francek mi je povedal, da ne bom umrla. Glej, mama, kako se smeje Marija. Jezus pa je tako majhen, da bi ga jaz prav lahko zibala. Francek, ali si že pojedel piškote, bonbone in jabolka?«

Sestra Judita je vzela toplomer iz pazduhe. »Štirideset stopinj,« pravi zdravniku. Zdravnik stopa gori in doli mimo posteljice. Belo haljo nosi in velikanska brada se mu potresa: »Francek, če bi imel zdravnik šiljasto kapo s križem, pa bi bil sveti Miklavž.« Pa Miška se smeje, smeje na ves glas. Zdravniku raste na glavi velikanska kapa s križem prav do stropa. Pa je pastir zatrobil na rog vrh zelenega hriba. »Obloge, obloge, sestra Judita,« kliče zdravnik. »Miška, Miška, mene pa srce strašno boli,« kliče Francek s sosednje posteljice. »Glej, kako plešejo angelci, Francek, glej, glej, pa te ne bo bolelo srce.« Miška in Francek strmita v angelce.

»Ringa-raja, ringa-raja!
Teci z mano, Francek, teci,
teci!« Miška in Francek
planeta s posteljice — zdi
se tako — pograbit se za
roke — zdi se tako — in
drvita navzgor po zelenem
hribu.

»Miška, imaš peruti?«

»Imam, Francek, imaš
peruti?«

»Imam, Mahaj z njimi,
mahaj, mahaj, Miška!«

Zamahujeta s perutmi.
V začetku nočejo noge s tal,
z zelenega hriba. Potem
pa sta Miška in Francek
kar naenkrat v zraku. Za
ročice se držita in drvita
proti angelom pod nebo.
»Miška in Francek, ringa-
raja ringa-raja,« kličejo
angelci. Angelci ju obkolijo,
za roke ju potegnejo v svoj
krog in potem drve Miška,
Francek, angelci, zvezda
repatice in vse zvezde in
plešejo nad jasicami: rin-
ga-raja, ringa-raja... Na
zemlji pa je videti pastirje,
ki žvižgajo na piščali, me-
ketajoče ovce, svete tri Kra-
lje, oslička, volička, jaslice, Jezusa, Marijo, Jožefa, mamó, zdravnika in
sestro Judito.

»Ia, ia, ia« riga osliček; »mu, mu, mov«, muka voliček. Zdravnik kima
z Miklavževo kapo; angelci pojejo glorio, mama se joka, sestra Judita
moli: Zdrava Marija... Sestra Judita teče navzgor po hribu in skuša
ujeti Miško v naročje. »Ne, ne«, kliče Miška. Miška beži pred sestro
Judito v krogu. Toda sestra Judita teče neprestano za njo. In naenkrat
ji zrastejo perutnice, požene se v zrak in jo ujame v naročje. Angelci se
preplašijo in beže s Francekom visoko, visoko pod nebo. In z njimi bežijo repa-
tice in sto drugih zvezd visoko, visoko v nebo. »Miška, Miška«, kliče Francek
in potem ga naenkrat ni ne videti ne slišati. »Francek, Francek!«...

Sestra Judita beži z Miško k postelji. Hitro, hitro ji sleče srajčko.
»Ne, ne«, kliče Miška. Sestra Judita pa polaga Miško v globoko, globoko
morje. »Ko se Miška okoplje, ji bo minila vročina. Mislim, da je že višek,
in bo boljša še to noč,« pravi zdravnik mami. Miška se koplje v globok-
kem, globokem morju. Ni več videti zelenega hriba, ne pastirjev, ne ovčk,
ne oslička, volička, svetih treh Kraljev, Jezusa, Marije, Jožefa, angelcev,
repatice, zvezd in Francka. Le globoko, široko morje vsenaokoli. Nad
morjem pa je sklonjena sestra Judita in drži Miško, da bi je ne požrli
velikanski valovi. In z velikimi belimi perutmi zamahuje sestra Judita,
da bi sama ne padla v morje.

»Miška in Francek, ringa-raja, ringa-raja!«

Zjutraj se Miška prebudi prav takrat, ko je sonce pokukalo skozi okno. Miška se čudi. Skozi okno se beli na strehah in na hribu za njimi sneg. Potem zagleda Miška velik kup piškotov, bonbonov, jabolk in igrač na svoji mizici poleg postelje in zagleda velik kup piškotov, bonbonov, jabolk in igrač na Franckovi mizici. Potem zagleda Francka samega. Francek ima široko odprte oči in strmi gori v strop. Torej je Francek zbučen. Miška se splazi s postelje. V belo srajčko oblečena stopa z bosimi nogami k Francku. Z dvema prstoma prime njegovo bradico in jo potrese: »Francek, poglej, kaj vse ti ti je prinesla moja mama. Kaj tako žalostno gledaš, Francek! Ali te srček zelo boli?« Toda Francek ne odgovarja. — Le v strop gleda in je popolnoma bel. Miška se čudi, čudi: »Čudno, da ne odgovarja. Saj ni mrtev. Če bi bil mrtev, bi imel zaprte oči.« Miška se čudi, čudi, da Francek ne odgovarja, toda v tem hipu se že odpro vrata in v sobo prikoraka sestra Judita z gorečo svečo v roki. Hitro odloži svečo na Franckovo mizico, potem zagradi Miško v naročje in jo nese nazaj v posteljo. »O ti Miška, veš, da bi se lahko prehladila sedaj, ko si komaj ušla smrti!«

»Toda, sestra Judita, zakaj Francek ne odgovarja? Ali ga tako zelo srce boli?«

»Miška, Francek je umrl kar naenkrat, nekaj hipov poprej, ko si se ti prebudila.« Miška strmi v Francka in ne verjame, saj je Francek prav tak kot poprej. Toda sestra Judita mu tiho zapre oči in ga prekriža na čelo. In sedaj Francek nič več ne gleda, torej je res mrtev. Bel je kakor sneg in oči ima zaprte.

Sestra Judita sklene Miškini ročici v bogca in potem začneta moliti očenaš. Miški tečejo kot lešnik debele solze iz velikih modrih oči doli na ličeca. Potem vzame sestra Judita Francka v naročje in ga odnese iz sobe.

* * *

Vrata se zopet odpro in k Miški stopita mama in zdravnik. Bratec Lojze pa obstane pri vratih. Zdravnik je zelo, zelo resen. Roka, ki jo je položil Miški na čelo, trepeta: »Miška, rešena si. Mislili smo že, da odhajaš k angelcem.« »Tvoja učiteljica te je trikrat obiskala«, pravi mama, »pa je nisi poznala, Miška! Ne veš, koliko sem jaz prejokala pri tebi.« Miška še čudi, čudi: »Jaz in Francek sva se šla z angelci ringaraja. Francek pa je sedaj bel kot sneg in ima zaprte oči. Francek pa ni imel ne očeta, ne mame in zelo, zelo ga je bolelo srce.« »Miška, jaz bom tvoj oče odslej in te bom spremljal, ko boš hodila v šolo,« pravi zdravnik. »Da in drugo leto boš ti pri nas za svetega Miklavža,« pravi Miška. »Viš, Miška, pa sem se le peljal z avtomobilom,« pravi bratec Lojze.

Ilustriral Dore Klemenčič.

Zvezde.

V daljni deželi je živela deklica, ki je imela navzlic revščini svoje posebno veselje.

Njena postelja je stala pri oknu, po zimi je pihalo od okna, in deklica se je morala dolgo stiskati pod tenko odejo, preden se je ugrela in zaspala. A to ji je bilo še prav, zakaj dokler je čula, je lahko opazovala zvezde. In zvezde so bile neizrečeno lepe. Čisto in ostro so se svetile v mrazu na visokem nebu, in če jih je prav dolgo gledala, se ji je zdelo, da jo tudi grejejo. Včasih so bile na oknu ledene rože, ki so se v mesečini lesketale; med njimi se je zdaj pa zdaj zablestela modrikasta zvezdica.

Spomladi so bile zvezde drugačne. Velike in kakor mokre so včasih trepetale, in če so bile gosto posejane, je potem kmalu deževalo. Poleti, v vročini, jih je bilo manj. Male so skoraj vse izginile. Le največje so redko vsaksebi stale na nebu, in med njimi se je bleščala posebno velika večernica.

Najlepše so bile pa zvezde jeseni. Takrat so veselo migljale, in brez števila jih je bilo, velikih in drobnih, a med njimi se je pretakala kakor reka od enega konca neba do drugega široka, bela rimska cesta. Če je deklica rimsko cesto dolgo gledala, je videla, da je cesta iz samih majhnih zvezdic, ki se lesketajo kakor pomrznjen sneg v mesečini.

A jeseni so se zvezde tudi utrinjale. Zdaj tu, zdaj tam je švignila katera po nebu, potegnila za hip za seboj ravno, žarečo sled ter izginila za gorami. In deklica si je mislila: srečen človek, ki najde tako zvezdo! Zmerom jo ima lahko pri sebi, gleda jo in veseli se je tudi kadar je oblačno ali megleno. Zakaj ne pade nobena zvezda blizu hiše na tla, da bi jo tekla pobratil?

In ker si je tako silno zaželela zvezde, se ji je sanjalo, da je spet zletela skozi okno; nad hišami v predmestju, nad mestom, nad gradom, čimdalje više nad zemljo je letela k zvezdam. Svet pod njo je ginil, zvezde nad njo so rasle. Ko je priletela do njih, so bile največje tako velike kakor ure na stolpih, srednje tako velike kakor sklede, male pa kakor zvezde na božičnih drevesih. A vse so bile tako mile in tople, da je deklico prijetno spreletelo, če se je katere doteknila. — Prišel je pa k nji angel, ki je tisti večer zvezde prižigal, in jo vprašal, kaj hoče.

»Zvezdico bi rada, da bi se je veselila!« — je dejala deklica. Toda angel je odkimal in rekel: »Veselje brez dobrote ne greje dolgo, in zvezda bi pri tebi umrla. Najmanjše zvezdice ti ne morem utrgati, dokler misliš samo nase in ne na vse ljudi!«

Na ta odgovor se je deklica zbudila. Zvezde so ji sijale skozi okno, preko neba je bila razpeta biserna rimska cesta in utrinki so padali daleč za gore.

In deklica je žalostna premišljevala: kako naj mislim na vse ljudi jaz, ki nihče name ne misli, in kakšne dobrote naj izkazujem tukaj v žalostnem predmestju, kjer smo tako revni! Nikoli ne bom dobila zvezde! Bogatini v mestu, ki imajo vsega dovolj, so lahko dobri in utegnejo misliti na vse ljudi. Oni imajo vrh tolikih dobrot še zvezde, in nič jim ne manjka do sreče!

Bridko je bilo deklici, in zlo revščine, ki se je dosihmal ni zavedala, jo je zaskalelo.

Da bi se utešila, se je odpravila drugi popoldan v mesto. Če imajo tam ljudje zvezde, gotovo kdo gredoč svojo iz žepa potegne in pogleda, kakor bi storila ona. Tako bo vsaj spet od blizu videla zvezde, ki so bile

v sanjah tako neizrečeno lepe. Morda ji celo kdo za hip da svojo v roke, da jo bo pobožala in k licu pritisnila!?

Hodila je po mestu, ali čudno, nihče ni imel zvezde v roki. Ko je opazovala obraze ljudi, je videla, da so prav tako zlovoljni kakor v predmestju, in da ti ljudje pri vsem bogastvu le ne morejo imeti zvezd pri sebi, zakaj sicer bi bili bolj veseli. Če je pa sodila, da jo ta ali oni ima, ter ga je boječe ogovorila: »Oprostite, ali imate vi nebeško zvezdo?« — je vsak na mah postal čemerren. »Nič nimam, punčka, nič!« — je dejal in šel hitro mimo.

Tako je dolgo hodila po ulicah, in ko so v mraku prižgali luči, ter je še razločneje videla obraze ljudi, se ji je ves svet zasmilil. Spoznala je, da ni nihče srečen, vsakomur nekaj manjka. In ker je bila še otrok, je mislila, da bi moralo to, kar bi njo osrečilo, osrečiti vse ljudi.

Ali kaj pomaga, zvezde so visoke in nedosegljive, in samo, dokler jih človek gleda, mu je laže, si je mislila. Ozrla se je kvišku, da bi jih spet videla, toda žar mestne električne razsvetljave je popil vse zvezde na nebu.

In šla je deklica po ravni, široki cesti ven iz mesta, tja, kjer luči na zemlji ne zatemnjujejo luči na nebu.

Zadnje hiše mesta je pustila za sabo in prišla na polje, ki se je izgubljalo v mraku. Za njo je ležalo pod svetlo meglo mesto s svojimi črnimi strehami in stolpi, na obzorju so se gore pogreznile v ravnino. In nad neskončno ravnino je bilo razpeto tako veliko nebo, kakor ga človek podnevi nikoli ne vidi. Brez števila zvezd je migljalo na njem, a po sredi je tekla od enega konca do drugega svetla rimska cesta. Deklica se je zastrmela v nebo in laže ji je postalo pri srcu.

Ko je pa tako gledala, je videla, da hodita igraje po robu rimske ceste dva angeljca, kakor hodijo dostikrat otroci po robu hodnika. Včasih je omahnil s ceste in potem trepetal s perutničicami kakor golob, ki spodrsne pred golobnjakom, dokler se ne povzpne nazaj na deščico. Deklica se je morala zasmejati.

Pa to niso bile sanje. Zares je videla angeljca, zakaj čutila je, da stoji z bosimi nogami na mrzli zemlji, in po cesti preko polja je včasih zabrněl avtomobil, ki je z močnim žarilom pometal cesto pred seboj. In ko se je deklica zavedla, da ne sanja, je zaklicala: »Angeljca božja, koliko imata zvezd, dajta, vrzita jih meni nekaj!«

»Kaj boš z njimi?« vprašata angeljca, ki sta se ustavila, ozrla na zemljo in zagledala sredi mračnega polja deklico.

»Ljudem jih bom razdelila, a eno sama obdržala!«

»Nastavi predpasnik!« — velita angeljca.

Deklica nastavi predpasnik, angeljca jameta pa s petami udarjati ob rob rimske ceste. Ali cesta je bila trda, in angeljca nista z bosimi nožicami nič opravila.

»Malo potrpi, pokličeva sv. Jurija na pomoč!« — zakličeta deklici.

Sv. Jurij je prišel, stopil na rob rimske ceste in se nasmehnil, ko je zagledal deklico. Potem je pa vzel svojo sulico in dregnil dvakrat, trikrat z njo v rob. Po celem nebu so se razpršile iskre, a kosec roba se je odkrhnul, zdrobil, in kakor srebrn slap so se vsule deklici zvezde v nastavljeni predpasnik. Nekatere so padle poleg na tla. Te je pobrala, a eno, ki se je še v zraku obotavljala kakor pero v vetru, je prestregla z roko. Ko se je potem ozrla navzgor, ni bilo ne angeljcev ne svetnika več. Prazna, na enem kraju za spoznanje oškrbana rimska cesta se je belila na nebu, a njej je ostal poln predpasnik migljajočih zvezdic.

Vesela se je obrnila z njimi nazaj v mesto, da jih bo razdelila vsem ljudem. Bogatim, da bodo postali veseli in v veselju dobri, revnim, da bodo za dobro srce imeli kaj veselja v žalostnem življenju.

In srečala je deklica v razsvetljeni mestni ulici gospo, ki je peljala fantka za roko. Fantek je bil gosposko oblečen, ali tako žalostne oči je imel. Deklici se je zasmilil. Segla je v predpasnik in dejala: »Na, fantek, zvezdico!« — Otroku so se oči zasvetile in vesel je stegnil roko, a gosposka mati, ki je zagledala revno deklico, ga je potegnila brž naprej in dejala: »Od umazanih otrok ne smeš ničesar jemati!«

Fantek je na glas zajokal, in deklica je stopila za njim, da bi mu skrivaj stisnila zvezdico v roko. Mati jo je pa spet opazila in zakričala nad njo: »Ti, ciganska potepenka, ne dotikaj se mojega otroka, da se ne naleze garij!«

Deklico je zbolelo. Malo naprej je srečala gospoda, ki je imel strašno zlovoljen obraz. Ponudila mu je zvezdo, a gospod je še poslušal ni. Stopila je za njim in ponovila: »Gospod, nate lepo nebeško zvezdico!«

Gospod se je nejevoljen ozrl in zagodrnjal: »Kaj ni prav nikjer miru pred temi nadležnimi berači! Na, tu imaš dinar in izgubi se!«

Deklica ni pobrala dinarja, ki ji ga je zlovoljni gospod vrgel. Šla je naprej in se ustavila blizu pošte, kjer je hodilo največ ljudi mimo. Vsem je ponujala zvezde, gospem, gospodom, gospodičnam in otrokom, a nihče jih ni maral. Vsi so rajši gledali drugam, malokdo se je ozrl in veliko je bilo že, če se je kdo nasmehnil in dejal: »Nič, nič, punčka!«

Stražnik, ki je stal na križpotu, jo je opazil, kako ogovarja ljudi ali napravi korak za njimi. Ko za trenutek ni bilo voznega prometa, je stopil k nji in dejal: »Punčka, tukaj ne smeš beračiti!«

»Saj ne beračim,« mu je odvrnila, »samo zvezde ponujam ljudem.«

»Prodajati tudi ne smeš! Prodajati smejo trgovci, ki plačujejo za to davke!«

»Saj jih ne prodajam. Zastonj bi jih rada dala. Nate, vzemite vi eno, prave nebeške zvezdice so!« — je dejala deklica in razgrnila predpasnik.

Pred stražnikovimi očmi so zamigljale prave nebeške zvezdice, da ni vedel, kaj bi. Vzel ni nobene, in ker je bil prometni redar, se tudi ni utegnil s to zadevo muditi.

»Punčka, le ubogaj me in domov pojdi, pa atu reci, naj na magistratu prosijo podpore, če nimajo dela!« — je dejal in skočil brž nazaj na svoje mesto.

Deklica je sprevidela, da sredi mesta zvezd ne more razdeliti, in žalostna se je odpravila domov v predmestje. Ulice so postajale čimdalje bolj samotne in temne. Ko je prišla v one, kjer so hiše nizke in svetilke daleč ysaksebi, so se njene zvezde v predpasniku še lepše svetile. Ljudje so jo tu sami ustavljali in izpraševali, kaj ima. Ponujala jim je zvezde, in tukaj so jih vsi jemali. Nekateri iz radovednosti, drugi iz lakomnosti, ker so bile zastonj, tretji iz pohlepnosti, ker so mislili, da so težke, srebrne, nekateri pa tudi iz resničnega veselja nad njimi, ker so bile tako lepe in mile.

Tako je deklica kmalu vse zvezde razdelila, in ko je prišla do doma ji je ostala samo še ena, najbolj drobna. Menda tista, ki se je v zraku obotavljala.

Pritekel pa je za njo sosedov otrok in dejal: »Vsem si dala zvezde, samo meni nobene!«

Deklica je bila v zadregi. Že tako ji je ostala najbolj drobna, ki je bila komaj malo večja kakor duša na otroški obleki. Vsaj to bi bila rada obdržala, ali otrok je tako milo prosil.

»Veš kaj,« je dejala, »samo eno še imam, in te bova imela vsak pol!« — Vzela je drobno zvezdico in jo prelomila na dve.

Komaj jo je pa prelomila, se je zgodilo čudo. Iz vsake polovice je zrastle nova, cela zvezda, še lepša in večja kakor prej.

In tako se je zgodilo vselej, kadar je kdo komu polovico zvezde dal. Njegova zvezda ni nikoli ugasnila; čimdalje večja in lepša je postajala, da se je človek z njo tudi v nesreči srečnega čutil. Vsem drugim so pa zvezde kmalu ugasnile in umrle, zakaj veselje brez dobrote ne greje, in nebeške zvezde ne morejo živeti pri mrzlih, zlovoljnih ljudeh.

Narte Velikonja:

Zver.

Kaj je na zemljevidu, opis kraja, krajevne in narodnostne posebnosti.

Torej.

Bila sta in se je zgodilo in je bilo. Bila sta Grič in Hrib. Vmes bi morala biti dolina. Pa ni bila dolina, ampak je bila gora. Cesta med Hribom in Gričem ni šla čez goro, ampak je šla okoli gore. Če bi na zemljevidu iskali Grič, bi nič ne našli. Kajti, naši učenjaki se niso še toliko izpopolnili, da bi na zemljevidu narisali tudi Grič in Hrib. Torej. Zato si z zemljevidom ne moremo pomagati. Toda če bi pogledali Grič in Hrib z navadnimi očmi, bi videli, da sta bila oba na bregu in da bi se lahko reklo Griču Hrib in Hribu Grič. Ker bi pa težko ločili, če bi bili obe vasi Grič ali Hrib, so morali reči eni Grič, drugi Hrib. Katera je bila prva, ne vedo, kajti tistikrat se ljudje še niso brigali za zgodovino. Tudi drugače si nisi vedel pomagati, če nisi malo bolj pogledal, bodisi na Grič ali pa na Hrib. Kajti na Griču si imel vrh brega hišo, kateri se je reklo »Pri luknji«. In si torej imel na Hribu najnižjo hišo v dolini, ki so ji pravili »Na špici«. Navadni zemljani si s tem niso vedeli pomagati. Če pa si vedel, da je bila najprej votla bukev in, da je pri tej votli bukvi bila najprej oglarska kočja in, da je iz te nastal hlev in, da je iz tega hleva nastala hiša, ki se ji je morala bukev umakniti, torej, veš vse. Bukve je izginila, luknja je pa ostala. Ker so imeli na Griču luknjo, so torej moral iimeti na Hribu špico. Tu, da je zataknil vrag, ko je nosil v goro, svojo palico. Potem je zazvonilo, in je pustil goro in udrtno, kamor je hršnila njegova palica. In če v tisti hiši danes vodo kuhajo, pravijo, da je topla. To pride vse od vraga.

Drugače sta si pa bili vasi podobni. Obema so rekli pri oblasteh: občini.

Torej, da ne pozabim še nekaj posebnosti: na Hribu nisi smel reči klobasa, na Griču mezeg. Klobasa nisi smel reči zato, ker je pred tremi pokolenji nekoč torej pes ugrabil klobaso na plohu, pa so to klobaso rešili. Dejali so jo nazaj na ploho, in je potem cela vas pojedla vse klobase. Zato niso vedeli, pri kateri hiši je bila pasja klobasa. Tri pokolenja torej niso več videla te imenitne človeške priprave. Na Griču pa nisi smel reči mezeg. To pa zato, ker so imeli na Griču pred tremi pokolenji takega imenitnega mezga, da so z njim štirinajst dni poizkušali, in ni nič jedel, nič pil. Štirinajst dni je skozi zelena očala oblanje gledal. Ker so bile zelene, je mislil, da je torej trava. Štirinajst dni ni torej nič jedel, nič pil. Zato se prav nič ne čudimo, če mezeg ni mogel prav nič več teči.

»In mezeg ni mogel nič več teči in je moral v jarek leči.«

Vse to bi rekli vi in bi torej mislili na ubogega osla. Jaz pa to povem, da so na mezga, ki je bil občinski, torej smele izlivati gospodinje pomije. In so ga otroci podili, kolikor jim drago. Zato je resnična pri tem mezgu samo pesem in pa to, da tri pokolenja že niso videla mezga.

O klobasi so izvedeli na Griču, o mezgu na Hribu. Kako dobri sosedje tako stvar gledajo, tega vam pa torej ne morem do pičice povedati.

Kako je odbornik Zaletel hodil na Grič in kaj je videl.

Tako je s Hriba torej nekoč popoldne korakal sedmi odbornik Zaletel. Korakal je proti Griču. Ker je hodil po cesti, je zavihal nos nad bližnjico. Toda občinskemu odborniku se ni spodobilo, da bi šel po bližnjici. Pa kaj bi hodil po bližnjici, če je bila pa cesta tako vzorno in torej bogato nasuta. Pa ne drobnega, ampak debeleje natolčenega kamenja. Torej gotovo mislite, da mu je bil kratek čas. To se motite. Dolgčas mu je bilo, zato je iz žepa izvlekel kuverto. Uradno kuverto. Sama občina je pritisnila nanjo svoj pečat. In je bilo na kuverti napisano njegovo ime in tudi hišna številka. In v tej kuverti je bilo vabilo. Tudi uradno vabilo. In pod to vabilo je na eni strani občina pritisnila svoj pečat, na drugi strani pa je sam oče župan zapisal, kako mu je ime. In mu je bilo torej ime Kos Matija. In na tem vabilu je bilo poleg vsega drugega zapisano, da je danes občinska seja. Veste, da je osupnil sedmi odbornik Zaletel. Vendar je torej bral do konca in tudi tiskano »vzorec VII«. Ko je do konca prislovkal, je še enkrat pogledal, koga se vse to tiče. In je videl svoj naslov in svojo hišno številko in rekel:

»To se tiče mene.«

Ko jo je hotel utekniti jopiču v žep in je že utaknil vanj, se je ozrl na cesto in še enkrat pogledal. In ko se je prepričal, da se prvič ni motil, se je na peti obrnil, še enkrat pogledal in oddirjal proti domu. Če rečem dirjal, hočem torej povedati hitrico, kako je bežal. Če bi škornjev ne imel na nogah, bi ga ti še dohajali ne. Tako bežimo samo, če smo ubili sosedovo kuro ali pa, če smo preluknjali botrovo pipo.

Torej. Zdaj bi ga lahko pustili teči. Mi bi lahko legli v senco ali pa šli na sosedovo hruško. Časa bi imeli dovolj. Toda mi smo poštenei. Sosedov hlapec čaka s sultanom na pragu. Vidite, mi smo poštenei in ne ležemo v senco in tudi sosedovih hrušk ne maramo.

Oni je pa tekel, da, da se ga je glava držala, in, da so se ga ušesa držala in gorje mu, ki bi trdil, da je bil smrkav ali, da se mu je slina cedila po bradi.

Kako je župan sklical sejo, koga ni bilo in kaj je župan Kos mislil.

Med tem časom pa lahko pogledamo, kaj je s sejo. Rekli smo, da je bila tista občina Hrib podobna občini Grič. In ker smo torej povedali, da je sedmi odbornik Zaletel šel po poti, smo, mislim, tudi s tem povedali, da je bilo torej v vsej občini samo sedem odbornikov. Župan Kos je bil prvi. In tisti, ki je šel na pot in je zdaj tekkel proti domu, je bil njegov odbornik. Zdaj razumemo, zakaj oče župan ni hotel otvoriti seje. Tistemu, ki ne razume, pa povemo, da bi bil preneumen. Kajti nasprotniki so štel tri glasove, njegova stran je štela dva in on ne bi prišel v položaj, da bi odločil. Zdaj tudi razumemo, zakaj je torej tako tekkel Zaletel domov. Ni ga bilo strah samo tistega, kar je videl, ampak dobro je vedel, v kako zagato bi pripravil botra župana.

Torej. Oče župan je iskal po vseh aktih in pod streho in v kleti. V resnici je čakal Zaletela in je še deklo poslal na njegov dom, naj pogleda, kaj je z njim. Na videz je iskal spis. Ko so nasprotniki prešteli, koliko je njih in koliko nasprotne strani, so hoteli imeti sejo in je moral oče župan vsak čas odgovarjati, zakaj še ni otvoril seje. Na dnevnem redu so bile pa važne reči in bi bila nasprotna stran lahko županu naložila kakšna sramotna dejanja ali pa nobenih in bi morali sklepe na prihodnji seji še enkrat pretresati. Zdaj torej vemo, zakaj je oni tako tekel proti domu. Bežal pa je tako, da se ga je glava držala in so ga čevlji komaj dohajali. Kaj bi bilo, če bi mož ne imel nog v čevljih! Da ga je eden žulil, to nič ne de.

Kako je Zaletel javil in kaj so odborniki storili.

Pravkar je dekla javila, da Zaletela ne bo k seji, ko je hotel obrisati si mokroto z nosa in ust. Tisti, ki ste ponižnega srca, boste rekli, da je bil smrkav in slinast. Na Hribu so torej vsemu temu rekli mokrota.

Oče župan je ves nesrečen hotel otvoriti sejo in torej tudi spremeniti dnevni red, ko je odbornik Zaletel padel na prag. Spoteknilo se mu je koleno in je nekaj zaklel in potem kriknil:

»Zver!«

Medtem ko je pogledal, kaj se mu je torej spoteknilo in ko je obraz dvignil, da bi dostojno pozdravil navzočne, je bila veža prazna.

Seje so imeli pa kar v veži, da ni bilo treba nobenih vrat odpirati, če so katerega odbornikov vrgli na cesto. Torej tudi stolov ni bilo treba iskati in so sedli kar na ognjišče.

Zato boste razumeli, zakaj je bila veža sejni prostor, zakaj je bila prazna. bom pa povedal.

Pred pragom in na dvorišču je bila luža, kajti župan je rekel, da mora biti mokro, sicer je prah. Zaletel se je dvignil, otepal s kolen blato in rekel ves preplašen, ker je bila veža prazna:

»Na sredi!«

Ne bom popisoval, kjer ven so vse prikukali občinski odborniki. Opisal bom samo najpogumnejšega. Ta je torej splezal na napa¹ in mu je bilo ime Brezovar Simon, in se skril, kolikor se je dalo za lonce. V zadregi je vrgel lonce z nape, zato se je zagledal njegov obraz. Kdor je natančneje pogledal, je lahko videl tudi njegove škornje, ki so bili veliki in so prav tisti hip vrgli torej po tleh mlin za kavo, vžigalice, svečnik in mast za čevlje.

Kaj je bilo z napovedano sejo in kako je oče župan obveščal svečano sejo.

Če bi bili drugi časi, bi bil župan Kos hud in bi nasprotniki leteli skozi vrata in še račun bi jim poslal. Sedaj so bili pa časi resni. Torej! Zato je oni, Brezovar, ki je bil trden kovač, dvignil glavo. Pa ne mislite, da brez rok; tako je držal roke, kakor jih držite, če se bojite volka ali parklja ali strahu ali vseh strahov strahu. Pogledal je skozi prste in ko je videl, da Zaletel Jaka, ki je bil županu dolžan, na pragu že stoji in ima umazana kolena, je vprašal:

»Kje?«

Zdaj šele mu je mogel, ves moker po obrazu in bradi, sedmi odbornik Zaletel Jaka odgovoriti:

»Na cesti.«

(Dalje.)

¹ Napa je napušč nad kraškimi ognjišči, namenjen loncem in mlinu za kavo. Če ne dobiš v vsej hiši, kar iščeš, je gotovo na napi.

MLADI STRAŽARJI

Maksimov:

Ob mrtvem kralju.

Zbor:

Čez zemljo širo od Triglava
do daljnih vardarskih dolin
te dneve smrtni angel plava,
noseč junakov opomin:

Moški glas:

Bodite, bratje, si edinil
Med vami mine naj prepir,
da v lepi naši domovini
užival neskaljen bom mir.

Zbor:

Prinašamo Ti cvetje zadnje
z domačih ljubljenih vrlov,
ko iz tujine daljne, jadne,
si mrtev vrnil se domov.

Za domovino v bran stopite,
vodite srečno k slavi jo,
poslednjo voljo mi spolnite:
»Čuvajte Jugoslavijo!«

Končal si Ti življenja boje
naš modri, viteški vladar;
kar dal si nam, čas ne izgloje,
ne mine Tvoj spomin nikdar.

Jugoslovanski mladini.

Pretrusujoče pojo danes zvonovi svojo žalostno pesem širom jugoslovanske zemlje, turobno se vijejo črne zastave v naših selih in mestih, vsepovsod je zavladala tuga in težka bolest. Tam, v srcu junaške Šumadije, na solničnem Oplencu, polagajo danes k večnemu počitku zemeljske ostanke izvojevalca naše svobode, kladivarja edinstva našega naroda, neumornega graditelja njegove bodočnosti. Pogrebni obredi, katerim zlomljeni in onemeli v duhu prisostujemo, pričajo, da je ugasnilo najdragocenejše življenje med nami, da je za vedno prenehalo biti slovansko srce — srce plemenito in junaško.

Pred solznimi očmi svojega prvorojenca, Kralja Petra II., blage Kraljice-matere Marije in naših nežnih kraljevičev Tomislava in Andreja, obdan od najvišjih činiteljev našega državnega in narodnega življenja ter predstavnikov vseh kulturnih narodov, spremljan na svoji poslednji poti od ilitečega jugoslovanskega naroda, — odhaja naš Viteški Kralj Zedinitelj k svojemu blagopokojnemu očetu Kralju Petru I. Osvoboditelju in Svojemu slavnemu pradedu Karadordu, proemu glasniku naše svobode. Ko se za vedno zapirajo vrata Njegovega groba, nam skrivnostno udarjajo na ušesa Njegove poslednje vladarske besede: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Kratke so besede, ki jih je umirajoči Kralj jedva še mogel z muko iztisniti iz Svojega krvavečega telesa, in vendar nam razodevajo oso veličino misli, ki so v poslednjih trenutkih težile Njegovo ranjeno dušo. Jugoslaviji, za katero se je rodil, živel in umrl, je veljala Njegova poslednja skrb, Njegova poslednja želja. Ustvaril nam je Jugoslavijo, naš svobodni dom, in sedaj nam zapušča ta dragoceni zaklad, ta simbol našega ponosa in naše slave, da ga čuvamo pred viharji, ki bi kdaj utegnili pretresati svet.

Ko stojimo strti ob svežem grobu našega Velikega Kralja-Mučenika, nam uhaja spomin nazaj v vsa razdobja Njegovega trudapolnega, vendar blagoslopljenega življenja.

V duhu vidimo nežnega dečka, ki daleč od kraljevskega sijaja, živeč v najskromnejših razmerah, hodi v šole, da črpa tam znanja in modrosti za težke življenjske naloge, ki mu jih je namenila Božja Previdnost. Pred nami stoji mlad kraljevič v preprosti vojaški obleki, podrejen vsem trdotam vojaškega življenja. Saj ni več daleč čas, ko bodo zadonele bojne trombe, oznanjujoč svetu, da gre srbski narod v krvavo borbo za »krst častni i slobodu zlatnu«. In že se pojaví pred našimi duhovnimi očmi v vsej svoji mladostnosti in očarljivosti Prestolonaslednik kraljevine Srbije, oboževani Vitez svoje ožje domovine ter up in nada vseh Jugoslovancev. Bliža se usodna ura odločitve... Na čelu svoje junaške armade vkoraka 24-letni Prestolonaslednik Aleksander v Dušanovo Skoplje. Tužno Kosovo polje, polje naše narodne slave in gorja, je našlo svojega Osvetnika. Ne ustavi se še Njegova noga, Njegov pogled sega dalje proti jugu. Ob abalah deročih Vardarja se vijejo trume Njegovih nepremagljivih vitezov, da uresničijo sen kraljeviča Marka in postavijo nove, od prirode določene meje svoji domovini.

Na čelu Svojih junakov se vrača Zmagovalec v Svojo prestolnico, obdan od sreče in hvaležnosti Svojega naroda.

Srbija postane naš Piemont in oči vseh Jugoslovancev so obrnjene nanjo in na njenega mladega Vojskovodjo. Ves narod od Triglava do Kajmakčalana čuti, da se bližajo veliki in strašni dogodki kot predhodniki njegovega Vstajenja.

Ni še minulo leto dni mirnega dela po krvavi izvojevanji zmagi, že se zbirajo nad Evropo temni oblaki, iz katerih nastane svetovna vojna, največja katastrofa, ki je kdaj zadela svet. Mala in izmučena Srbija mora iznova pod orožje, da dovrši svoje zgodovinsko poslanstvo — osvobojenje in zedinjenje vseh Jugoslovancev. Na čelu njenih viteških armad vidimo zopet Prestolonaslednika in Regenta Aleksandra, ki vodi z daleko nadmočnim sovražnikom ogorčeno borbo na življenje in smrt. Zmaga sledi zmagi, sovražnik v begu zapušča s krojo namočeno srbsko zemljo, ves svet se klanja veličini srbskega naroda in njegovega Vodnika-Junaka. Vojna sreča se obrne. Napadena od severa, ozhoda in zapada, mora srbska vojska zapustiti soeta tla svoje domovine in v zimskih viharjih preko albanskih gora iskati izhoda na morje, v neznano bodočnost. Na tej strašni poti čez Golgoto deli vse grozote tedanjih dni s Svojimi vojniki Prestolonaslednik Aleksander, plivajoč jim s Svojim zgledom novega poguma in svežih moči.

Zvesti svojim zaveznikom ter sledeč klicu časti in ponosa Svojega naroda ne položi orožja. Daleč od Svoje domovine zbere Svoje junake in odide z njimi na Solun, kjer naj se dokončno odloči usoda Evrope.

V težkih in dolgotrajnih borbah minevajo meseci in leta, ponižana Srbija ječi pod strašnim jarmom okrutnega zavojevalca, obup se opaža vsepovsod. V to mučno

ozračje prodre tedaj kratko povelje Regenta Aleksandra Njegovi vojski: V zmago ali smrt!

Z neodoljivim zaletom zlomijo Njegove čete sovražnikov odpor, prodirajo dalje in dalje, njihovega pohoda ne more ustaviti več nobena sila. Naprej v domovino, v Jugoslavijo!

Vzradoščena pozdravlja srbska zemlja svojega Rešitelja, ki se drugič obrača kot slavljen Zmagovalec v Svoje prestolno mesto Beograd.

Tej zmagi srbskega orožja sledijo usodni dogodki na vseh evropskih bojiščih. Sovražniki viteške Srbije polagajo orožje, topovi na bojnih poljanah utihnejo, nam osem pa zasije stoletja zaželeno in težko pričakovano sonce Svobode.

Slovenci, Hrvati in Srbi, sinovi enega jugoslovanskega naroda, izročimo vodstvo svoje usode najurednejšemu med nami: Njegovemu Kraljevskemu Visočanstvu Regentu Aleksandru. Na zgodovinski dan 1. decembra 1918. proglasi On pred predstavniki celokupnega naroda zedinjenje jugoslovanskega naroda v svobodni kraljevini Jugoslaviji.

Nove dolžnosti in nova bremena so morala sprejeti Njegova v nadčloveških borbah preizkušena ramena. Dom, ki nam ga je po tolikih mukah postavil, je bilo treba urediti tako, da bosta v njem zavladala mir in blagostanje, da bodo pod njegovo streho zadovoljni Slovenci, Hrvati in Srbi. Pred to težko nalogo je zgodovina postavila blagopokojnega Kralja Aleksandra I.

Komaj smo se zavedli pridobljene svobode, že so kot posledica naše nesrečne preteklosti jeli divjati notranji viharji in ogražati to, kar je bilo s krojo priborjeno. V teh mučnih notranjih borbah vidimo Kralja Aleksandra neomajno na braniku narodove svobode stoječega in vsem razdornim silam neustrašno kljubujočega. Vse ostalo more postati predmet mirnega dogovora in bratskega sporazuma, samo edinstvo države in naroda mora ostati nedotakljivo, — to je temeljno načelo njegovega vladarskega pojmovanja. Bili so v prvem petnajstletju časi, ko smo obupavali že sami nad seboj, nad svojim Kraljem nismo obupali nikdar. On je stal kot granit sredi razburkanih valov in edino od Njega je narod pričakoval rešitve iz neznoznega stanja.

Oslonjen na nedeljeno zaupanje Svojega naroda je imel Kralj Aleksander pogum, da v zame usodo težko ogrožene domovine sam v svoje roke in z zgodovinskim šestojanuarskim manifestom pokaže narodu nova pota, ki so se izkazala kot dobra in edino rešilna. Samo Njemu je moramo zahvaliti, da je narod po tolikih zablodah našel samega sebe, da je jugoslovansko državno in narodno edinstvo postalo svetinja, katere se ne bo odslej nihče več drznil osporovati ali celo omadeževati.

Njegovo življenjsko delo pa s tem še ni bilo dokončano. Ko je zavladal v domovini notranji mir, je usmeril Kralj Aleksander Svoja prizadevanja za tem, da priobori kraljevini Jugoslaviji v zunanjem svetu oni položaj, ki ji po njeni velikosti, prednosti njenega prebivalstva in njeni slavni preteklosti pripada. Tesne zveze, ki jih je sklenil s mogočnimi državami, so dignile veljavo in sloves jugoslovanskega naroda v širšem svetu, vsem tem njegovim naporom pa je bila za podlago povišena misel svetovnega miru ter složnega sožitja med narodi. Temu visokemu namenu je služila njegova nedavna pot v prestolnico bratskega bolgarskega naroda, njemu je bilo posvečeno potovanje v zavezniško Francijo, s katerega se je vrnilo samo njegovo prestreljeno in izmučeno telo, da najde svoj večni mir v sveti jugoslovanski zemlji.

Spremljali smo našega Mučenika na njegovih zgodovinskih potih in v glavnih potezah očrtali lik tega nesmrtnega Kralja-človeka, Kralja-junaka in Kralja-državnika. Vse človeške in vladarske orline so bile v Njem poseobljene v toliki meri, da ga svet po vsej pravici prišteva najmočnejšim in najznačilnejšim osebnostim današnje dobe. Z močno roko, svetlim umom in toplim srcem je vodil ta pravljični Junak naš narod v srečo in slavo in ko je bil na najvišjem vzponu, je moral pasti kot tragična žrtev zločinske roke propalih in prodanih izoržkov človeške družbe.

Nad njegovim prezgodnjim grobom žaluje ves kulturni svet, jugoslovanski narod se pa s škripajoimi zobmi zvoja v nepopisni tugi in neutešni bolesti. Ugrabili so nam skrbnega Očeta, ubili od Boga nam poslanega Vodnika, misleč, da s tem gnusnim zločinom zrušijo stabbo, ki jo je gradil vse Svoje žioljenje s srcem, umom in krojo. Zadali so nam rano na najobčutljivejšem mestu, ki nas neznožno skeli in peče. Ali kot ranjen lev bo užaljeni jugoslovanski narod na to podlo nakano odgovoril tako, da bodo razočarani vsi tisti od blizu in daleč, ki so si obetali sramotnih uspehov od tega peklenskega zločina.

In vendar že pronica v tugo naše razžaloščene duše prvi svetli žarek radosti. Blagopokojni Kralj Zedinitelj nam zapušča tri Svoje ljubljence, Petra, Tomislava in Andreja, — kri Svoje krvi. Kdo ne pozna ljubkih treh Kraljevičev-Sokoličev, ki

so prihajali vsako leto tako radi na slovensko zemljo, da se v raju naših planin nasrkajo zdravja in naučijo nedolžne mladosti! Z njimi, ki jim je kruta usoda ozela najboljšega očeta, žalujemo vsi, z njimi žalujejo vrhovi naših gora, naše bistre vode in naši temni gozdovi.

Oči nas vseh so v teh pretresljivih trenutkih obrnjene na nežno obličje našega ljubljene Peterčka, prvorojenca blagopokojnega Kralja-Mučenika. Z ganljivimi očetovskimi besedami ga je njegov Kraljevski Roditelj pred mesecem dni napotil v daljno tujino, da si razširi tam svoje obzorje ter prisvoji znanje, izobrazbo in sposobnost za težke in odgovorne naloge, ki ga čakajo v življenju. V radost in ponos svojih učiteljev je mladi naš Prestolonaslednik baš začel razvijati vse vrline svojega uma in značaja, ko so mu morali sporočiti pretresljivo vest, da je konec Njegove toliko lepega obetajoče mladosti, da pokriva v tem trenutku Njegovo nežno glavičo že težka, ali slavnna Kraljevska krona Karadjordjevičev. Brez odlaganja je zapustil Svoje drage šolske tovariše in sledil klicu Domovine, ki ga je kot kralja Petra II. svojega najvišjega Vladarja in Vodnika navdušeno sprejela v svojo sredo. Mlad še po letih, a vendar nam oliva v teh strašnih dneh, ki jih preživljamo, voljo, pogum in nezlomljivo samozavest. Po Njegovih žilah se pretaka kri Velikega Kralja in Karadjordjevičeva kri nikdar ne vara. Ni prevaril pričakovanj naroda slavni Karadjordje, niti Velika Kralja Peter I. Osooboditelj in Aleksander I. Zedinitelj, prav tako bo jugoslovanski narod imel v Nj. Vel. Kralju Petru II. Vladarja, ki bo bedel nad njegovo svobodo in ga po stopinjah Svojih nemrtnih Prednikov vodil v slavo in srečo.

Z našim mladim Kraljem si tesno povezana zlasti Ti, jugoslovanska mladina. Z njim si se tako rekoč rodila, z Njim doraščaš in z njim boš doživela lepše in svetlejša dni. Na današnji dan, ko je pokrila truplo Kralja Mučenika ranjena jugoslovanska zemlja, se v duhu zgrni okrog prestola Njegovega Veličanstva Kralja Petra II., in Mu prisezi, da si samo Njegova, da Njemu odstopaš svoja srca in svoje jeklene mišice.

Dostojanstven mir je zavladal širom razžaloščene jugoslovanske domovine. V veličini in grozoti te tišine se čuje en sam utrip, ena sama duša in eno srce, srce težko ranjenega, ali združenega in čvrsto sklanjenega jugoslovanskega naroda, ki pozdravlja v svojem novem Kralju glasnika in tvorca srečne in slavne bodočnosti. »Čuvajte, mi Jugoslavijsko!« S temi besedami Si izdihnil Svojo blago dušo, naš Veliki Mučenik. Ne samo čuvali, složno jo bomo gradili in delali, da postane močna in silna, da postane veličasten spomenik Tvojega nesmrtnega življenjskega dela. Pred prestolom Tvojega Prvorojenega Sina se Ti zaklinjamo, da bo Tvoja nedolžna prelita kri maščevana.

Počivaj mirno v Svojem hladnem Domu, naš nepozabni Gospodar! Ne boj se, Tvojo oporoko bomo izvršili!

Jugoslavija živi in bo večno živela, kakor bo večno živelo med jugoslovanskim narodom ime Viteškega Kralja Aleksandra I., Zedinitelja.

Viteški Kralj Aleksander I., Zedinitelj, je mrtev, naj živi Kralj Peter II.!

V Ljubljani, na dan pogreba Njegovega Veličanstva, Viteškega kralja Aleksandra I., Zedinitelja (18. oktobra 1934).

Dr. Drago Marušič, ban Dravske banovine.

Linorez M. Sedeja

Naša obala.

Za mlade čitatelje Vrta, zlasti za »Stražarje«, bi bila prav lepa naloga, izmeriti na zemljevidu (n. pr. na Boškovićeve karti kraljevine Jugoslavije) najprej dolžino ravne črte od izliva Rečine pri Sušaku do izliva Bojane, odtoka Skadrskega jezera, nato pa še dolžino celinske obrežne črte med tema dvema točkama. Prvi del naloge je prav lahek. Na zemljevid položite list in na robu zaznamujete obe točki, potem pa na zemljevidu spodaj tolikokrat zemljevidovo merilo nanesite, kolikokrat gre. Videli boste, da

Na jadranski obali.

se da celotno zemljevidovo merilo, ki predstavlja v naravi dolžino 110 km, skoro natančno petkrat nanesti. Dolžina ravne ali zračne črte izliv Rečine—izliv Bojane je torej 550 km. Drugi del naloge je težji in se izvrši takole. V šestilo, v katerem mesto svinčnika namestite še drugo ostro konico, vzamete $\frac{3}{4}$ cm, kar v naravi predstavlja dolžino 5 km (Boškovićeve karta ima merilo 1:1.000.000), in zastavite konico šestila pri izlivu Rečine ter prestavljate šestilo, kakor da bi korakali po obrežni črti z vsemi njenimi ovinki. Pri tem morate te korake s šestilom natančno šteti. 314 takih orjaških 5 kilometrskih korakov — s šestilom seveda samo polcentimetrskih — boste naredili, da pridete do izliva Bojane. Če sedaj množite 314×5 km = 1570 km dolžina naše obale.

Toda to še ni vse. Pred našo obalo je v morju posejanih nešteto otokov in otočkov — Dalmacija je dežela 1000 otokov. Ti otoki imajo tudi sami zelo razvito obalo. Oglejte si na karti samo otok Pag, pa se boste čudili čudoviti obliki tega otoka, ki bi lahko razpadel v nekako otočje, skupino več otokov, ako bi se še nadaljevalo pogrezanje suhe zemlje, ki je nekoč povzročilo nastoj teh sedanjih otokov in otočkov. Nič drugega niso namreč ti otoki, kakor gore dalmatinskega Krasa. Če še dolžino otoške obale (3608

kilometrov) prištejemo k dolžini celinske obale (1570 km), dobimo dolžino naše celotne obale 5178 km. Lahko izračunate, koliko prostora ima vsak Jugoslovan ob morju. Videli boste, da se vsi lahko postavimo drug poleg drugega na bregu našega Jadrana.

Ta obala je po veliki večini skalovita. Skale ob morju so v glavnem iz trdega apnenca, močno razjedene in izpodjedene. Apnenec se kemično razkraja od morske vode in od deževnice, še bolj pa morski valovi in tokovi, ki butajo z vso silo ob obalo, mehanično oblikujejo obrežne skale. Na mnogih mestih vidimo grozovite previse, pa mnogokje se odpirajo vhodi v votline, kamor vodi vhod pogosto pod morsko gladino. Tako imamo v votlini na otoku Biševu pri Visu čudovito modro svetlobo. V globokih zajedah, s katerimi je morje razaralo obalo, imamo mirne, udobne prostorčke za kopanje, pa tudi pripravna lovišča za ribiče in pribežališča za manjše ladje. Toda tudi nevarnosti prežijo po ozkih prelivih ali kanalih med celino na eni strani in otoki na drugi strani, ter med vrstami otokov na obeh straneh. Silno previdno se morajo ladje izogibati neštetim majhnim skalovitim otočičem, ki spremljajo obalo, in ostrim čerem, ki jih zakriva morje, pa jih izdajajo vrtinci in pene razburkanega morja. Če se v takem ozkem kanalu, n. pr. v bližini Zadra (Zadrski kanal), srečata dve ladji (Karadorđe—Morosini), je treba samo malenkostne spremembe smeri in nesreča je tu. Zato se večje ladje rajši izogibajo te notranje poti in plovejo rajši zunaj po odprtem morju. Zanimivâ je tudi smer obale. Dvakrat se ta smer spremeni. Prvi severni del od Sušaka do rtiča Ploča, južno od Šibenika, ima smer od severo-zahoda proti jugovzhodu, srednji del od Ploče do polotoka Pelješa je obrnjen bolj proti vzhodu, zlasti se to vidi na otokih (Brač, Hvar, Korčula), južni del pa se vleče zopet proti jugovzhodu. Razumeli bomo to spremembo smeri, ako gledamo z ladje na odprtem morju proti otokom in celini. Vidimo, kako se kot nekake kulise vedno više dvigajo od morja proti notranjosti, vzporedno s smerjo obale, gore za gorami. Najvišja točka na Korčuli meri 568 m, zadnja na Hvaru 626 m, še dalje na Braču 778 m, a Mosor planina za vsemi temi, že na celini, ima tik nad obalo višino 1216 m. To so ogromne relativne višine, ki ponekod prekašajo relativne višine naših najvišjih vrhov. Aljažev dom v Vratih ima 1000 m nadmorske višine, Orjen pa se dviga 1895 m nad Boko Kotorsko v njegovem vznožju. Ravno te okolnosti delajo našo obalo tako slikovito. Ko ladja plove ob naši obali, ima oko vedno nove poglede. Ob obali se peni morje, ko zadeva ob podvodne čeri in skale, na podstavku bele kraške skale se zeleni temnozelen, gozd vedno zelenega južnega drevja (otok Lokrum pri Dubrovniku — smaragd na biseru), iz zelenja se zasveti ljubka cerkvena, na obali se je razprostrlo prekrasno mesto s slikovitimi stavbami, ostanki slavnih starih dob, v pristaniščih so gosti jambori in jadra ribiških ladij, se dimijo dimniki parnikov, švigajo brze motorne ladjice, a nad vsem tem se visoko pod nebo, kakor čuvaj na znotraj in zunaj, dviga skalovita visoka gora. Pozimi ob morju in na otokih cvete južno sadje, lepo zeleni trata, a visoke gore v ozadju pokriva beli снег. Nad vsem tem pa se razprostira modrina južnega neba.

Lepe počitnice na morju.

Z radostjo sem doma sprejela vest, da gremo o počitnicah za tri tedne na naš lepi Jadran. Čeprav sem že pred leti videla njegovo krajso, sem z veseljem pričakovala dneva, ko se odpeljemo na oddih.

Prišel je dan veselja. Sestrico, bratca in mene je spremljala skrbna mamica. Precej časa smo se že peljali, ko se vlak ustavi v glavnem mestu Savske banovine, v Zagrebu. Približala se je noč, ki smo jo preспали v vlaku. Jutro nas je zbudilo iz spanja. Morali smo se obleči, ker smo se bližali morju. Nepopisno je bilo veselje, ko smo zagledali morje. Radostno smo vzklikali: „Morje, morje!“ Nekaj časa smo se peljali ob obali. Vlak je zapiskal, izstopili smo. Prtljago, ki smo jo imeli, je odpeljal tovorni avto. Mi smo pa šli počasi peš proti „Celjskemu domu“ v Bakarcu, kjer smo se tudi nastanili. Od tu smo se večkrat vozili s parnikom na izlete, se kopali in hodili peš na izprehode. Čez teden dni nas je prišel obiskat atek. Pri nas je ostal tri dni. Tri tedne smo uživali krasote in dobrote morja. Prehitro so minili lepi dnevi. Vlak nas je čakal, da nas popelje domov. Z zadnjimi pogledi na morje smo se poslavljali od njega. Gore so nam zagrnille pogled na naš Jadran. Pomikali smo se vedno bolj proti Celju. Tam so nas pričakovali naši dragi. — Šribar Marta iz Celja.

Mladinski zbor »Jadranski stražarji« v Št. Vidu nad Ljubljano. Zbor je bil ustanovljen v začetku šolskega leta 1933/34. Člani zbora so učenci narodne in meščanske šole v Št. Vidu. Tako sestoji zbor prav za prav iz dveh delov. V resnici je zbor v začetku tudi ločeno nastopal pri šolskih proslavah. Prvič je združeno nastopil šele 3. junija t. l. na tekmi mladinskih pevskih zborov v Ljubljani. Zbor, katerega že od početka vodi in vežba g. učitelj Makso Jovan, je odnesel izmed

vseh zborov najodličnejšo oceno. Drugič je nastopil na akademiji P. J. S. meščanske šole v Cerkvenem domu 10. junija t. l. Po želji članov je nato zbor spremenil ime »Grlica« v ime »Jadranski stražarji«. Pretekle počitnice je priredil v šolski telovadnici dva koncerta, drugega je prenašal tudi radio. Pod strokovnim vodstvom svojega pevovodje g. učitelja Jovana se bo zbor brez dvoma tudi v bodočnosti lepo razvijal, kar mu vsi ljubitelji mladinskega petja iz srca želimo!

Misijonski koledarček za mladino 1935. — Prijatelji mladi, ali veste, da je tam daleč v širokih pragozdovih Afrike vse polno revnih zamorčkov, ki so še vedno pagančki? Ali veste, da rešujejo duše teh pagančkov tudi slovenski misijonarji in misijonarke? Mnogo morajo pretrpeti ti misijonarji, a radi trpijo, ker vedo, da bo njihovo samaritansko delo bogato poplačano od Boga. Da pa jim vsaj malo olajšamo delo za srečo in blagor zamorčkov, ki so takšni revčki, da si večjih revčkov ne morete misliti, marljivo segajte po »Misijonskem koledarčku za mladino«. Ta koledarček prodaja Družba sv. Petra Klaverja v prid rešitvi duš paganskih otrok. Toliko lepega, zanimivega in zabavnega je v njem, da se boste kar čudili; pesemce, povestice, poučne zgodbe, srčkane slike mladih zamorčkov, smešnice, uganke in še mnogo tega. Posebno pa vas opozarjamo na povestico »Trije bratci«, ki vam bo gotovo zvalila solze v oči, tako lepa in gniljiva je.

»Misijonski koledarček za mladino« stane samo 3 Din in se naroča na naslov: Družba sv. Petra Klaverja v Ljubljani, Metelkova ul. 1.

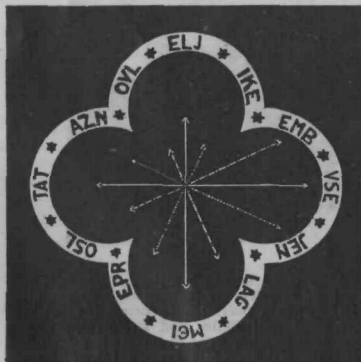
Oče naš. Ilustriral arh. O. Gaspari.

Samozaložba. J. Dolžan v Ljubljani. Cena knjige, vezane v celo platno, 24 dinarjev. — Z očenašem je dobila naša mladina, ko začne obiskovati šolo, prvo izvirno slovensko mladinsko knjigo te vrste, ki jo je doslej občutno pogrešala. Vseh deset prošelj te prelepe molitve je v knjigo na krasnem papirju nazorno podanih v desetih slikah v narodnem slogu, ki jih pojasnjuje za otroško dušo prirejeno besedilo v pesmicah. Slike je naslikal naš zvesti in odlični sotrudnik Oton Gaspari, ki je prav letos dovršil visokošolske študije iz stavbarstva. Prav iskreno mu čestitamo! Oprema knjige je odlična. Jugoslovanska tiskarna je z izvršitvijo trobarvnih klišejev dokazala, da je dosegla v tej stroki najvišjo popolnost in se more kosati z najboljšimi tujimi izdelki. Natis knjige je odobril tudi škofijski ordinarijat ljubljanski, ker je po svoji vsebini in zunanosti velike važnosti za verouk v šolah. Nežna otroška duša bo z njo v roki bolj in hitreje doumela in sprejela besedilo in pomen prošelj očenaša — naše najlepše molitve. Knjiga se dobi v vseh knjigarnah, naroča pa pri Janezu Dolžanu v Ljubljani, Poljanski nasip 52.

UGANKE

Božična uganka.

(Vane Betkin, Ljubljana.)

Dimniki.

(Vane Betkin, Ljubljana.)

Janez Puhar.

(Slika na ovitku.)

Janez Puhar je bil mož, žal, preveč pozabljen po smrti, kakor je bil malo znan v življenju. Imel pa je duha, s katerim bi se bil v ugodnejših razmerah pridobil svetovno slavo. Puhar je bil Slovenec, ki je v fotografiji vsaj nekaj stvari izumil. Naša dolžnost bi bila, da bi se kdo spravil nanj in temeljito preiskal njegovo delovanje in dognanje. Kljub težkim duhovniškim dolžnostim je Puhar deloval za vedo in umetnost; bil je prvi slovenski »amater-fotograf« — fotograf iz ljubezni do lepe fotografske umetnosti. Puhar je bil rojen v Kranju 26. avgusta 1814 (120 letnica rojstva). Imel je bistro glavo. V latinskih šolah se je učil, kakor bi se igral. Poslušal je kakega tovariša, ki se je učil, pa je takoj znal. V mašnika je bil posvečen l. 1859. Kaplanoval je v Leskovcu pri Krškem, v Svibnem, v Metliki, v Ljubnem na Gorenjskem, v Radovljici, na Bledu, v Cerkljah na Gorenjskem, v Smledniku, v Kamniku in nazadnje v Dovjem. Tu se je prehladil in grlo se mu je začelo sušiti. Prepeljali so ga v Kranj, kjer je umrl 7. avgusta 1864 (70 letnica smrti). Najrajši je bil na Bledu. Kar z vsem srcem je prirastel na ta lepi kraj, kjer je slikal, risal in fotografiral. Občeval je s tujci, ki so se čudili, da so našli tako vsestransko in temeljito znanstveno izobraženega človeka med gorami, moža, ki je s svojim umom segal v fotografiji dlje nego prvi francoski in angleški veljaki v tistem času. Govoril in pisal je nemško, francosko in angleško. Slovenec Puhar je izumil fotografiranje na steklo (samo naročniki smejo pošiljati imena in rešitev); Bonač Fanci iz Begunj pri Cerknici; Rihtar Ema, Koprive Marija, Koštevica Anica, Pšeničnik Roza, Petančič Pepca, Hode Ivanka, Rožman Ana, Šušteršič Jožef, Bratonič Terezija, Lipar Marija, Kink Terezija, Černelč Roza, Pintarič Ljudmila, Rošker Ivan iz Pišec; Hribernik Erika, Malus Marija, Cosej Pavla, Golob Olgica, Freitag Frida, Klenovšek Marija, Žohar Marija, Gradt Karolina, Črepinšek Marija, Čehle Ema, Lettig Slavica, Puncer Ivica, Černelč Janja, Jagodič Zdenko, Sadar Breda, Krevh Milica iz Celja; Gogala Vlado, Črnologar Jožek in Tonček, Jamar Franc in Janko, Žerovec Janko, Knaflič Franc, Vovk Anton z Bleda; Jug Zlatica iz Studencev; Košmrlj Franc iz Radovljice; Brenčič Mici iz Podlipa (pesmi sem dobil, pa niso za tisk); Mlakar Ana iz Česnje; Pintar Avgusta z Jesenic; Konjar Franc in Albin Slatnar iz Smlednika; Kapš Rudolf iz Potokov; Hladnik Marija iz Cerknice; Konjar Jaka iz Št. Vida; Besov Cvetka iz Tržišča; Mejak Mitja iz

REŠITEV UGANK

Rešitev iz 1. številke »Ogenj«: Kdor v ogenj piha, mu iskre v oči lete.

Rešitev iz 2. številke »Pa zapojmo«: Na planincah.

Rešitev iz 3. številke »Morje«: Mi jadranski smo stražarji.

Vse tri uganke so pravilno rešili: Mrak Ludvik in Francka iz Vinharjev; Žekš Jožef, Gjergjek Ludvik, Kováč Franc, Hil Rudolf iz Gor. Lendave (samo naročniki smejo pošiljati imena in rešitev); Bonač Fanci iz Begunj pri Cerknici; Rihtar Ema, Koprive Marija, Koštevica Anica, Pšeničnik Roza, Petančič Pepca, Hode Ivanka, Rožman Ana, Šušteršič Jožef, Bratonič Terezija, Lipar Marija, Kink Terezija, Černelč Roza, Pintarič Ljudmila, Rošker Ivan iz Pišec; Hribernik Erika, Malus Marija, Cosej Pavla, Golob Olgica, Freitag Frida, Klenovšek Marija, Žohar Marija, Gradt Karolina, Črepinšek Marija, Čehle Ema, Lettig Slavica, Puncer Ivica, Černelč Janja, Jagodič Zdenko, Sadar Breda, Krevh Milica iz Celja; Gogala Vlado, Črnologar Jožek in Tonček, Jamar Franc in Janko, Žerovec Janko, Knaflič Franc, Vovk Anton z Bleda; Jug Zlatica iz Studencev; Košmrlj Franc iz Radovljice; Brenčič Mici iz Podlipa (pesmi sem dobil, pa niso za tisk); Mlakar Ana iz Česnje; Pintar Avgusta z Jesenic; Konjar Franc in Albin Slatnar iz Smlednika; Kapš Rudolf iz Potokov; Hladnik Marija iz Cerknice; Konjar Jaka iz Št. Vida; Besov Cvetka iz Tržišča; Mejak Mitja iz

Mokronoga; Sinkovec Marijan, Žebre Roman, Carman Stane, Velkavrh Jože, Burger Ivan, Jarc Jakob iz Ljubljane; Svoljšak Ivan in Marijan iz Doba; Reven Zdravko iz Vrhnike (ugank ne morem uporabiti).

Samo iz 1. štev. so prav rešili: Maver Zvonimir, Krašovec Milan, Jugović Anton, Purkat Dušan, Družina Boris iz Ljubljane.

Samo iz 2. številke je prav rešil: Brezovar Ivan iz Švepovne.

Samo iz 3. številke so prav rešili: Zupan Herman iz Most; Grbec Ladislav iz Ljubljane; Peterlin Anda, Lap Kristina, Peterlin Jože, Lap Vinko, Marn Marinka in Ivanka, Merše Milka, Jenko Angela, Lužar Cilka, Peterlin Ivanka, Krt Marija, Spenko Mihaela, Koncilija Julka, Kmetič Roza, Goropečnik Francka iz Komende; Strupek Jožefa iz Mokronoga.

Izrebrani so iz 1. številke: Lettig Slavica iz Celja in Mlakar Ana iz Česnje; iz 2. številke: Gjergjek Ludvik iz Gor. Lendave in Kapš Rudolf iz Potokov; iz 3. številke: Merše Milka iz Komende in Šušteršič Jožef iz Pišec. — Sporočite, kaj želite! Dobro se držite, ki ste vse tri uganke rešili!